BUITEN

11E JAARGANG No. 49. ZATERDAG 8 DECEMBER 1917.

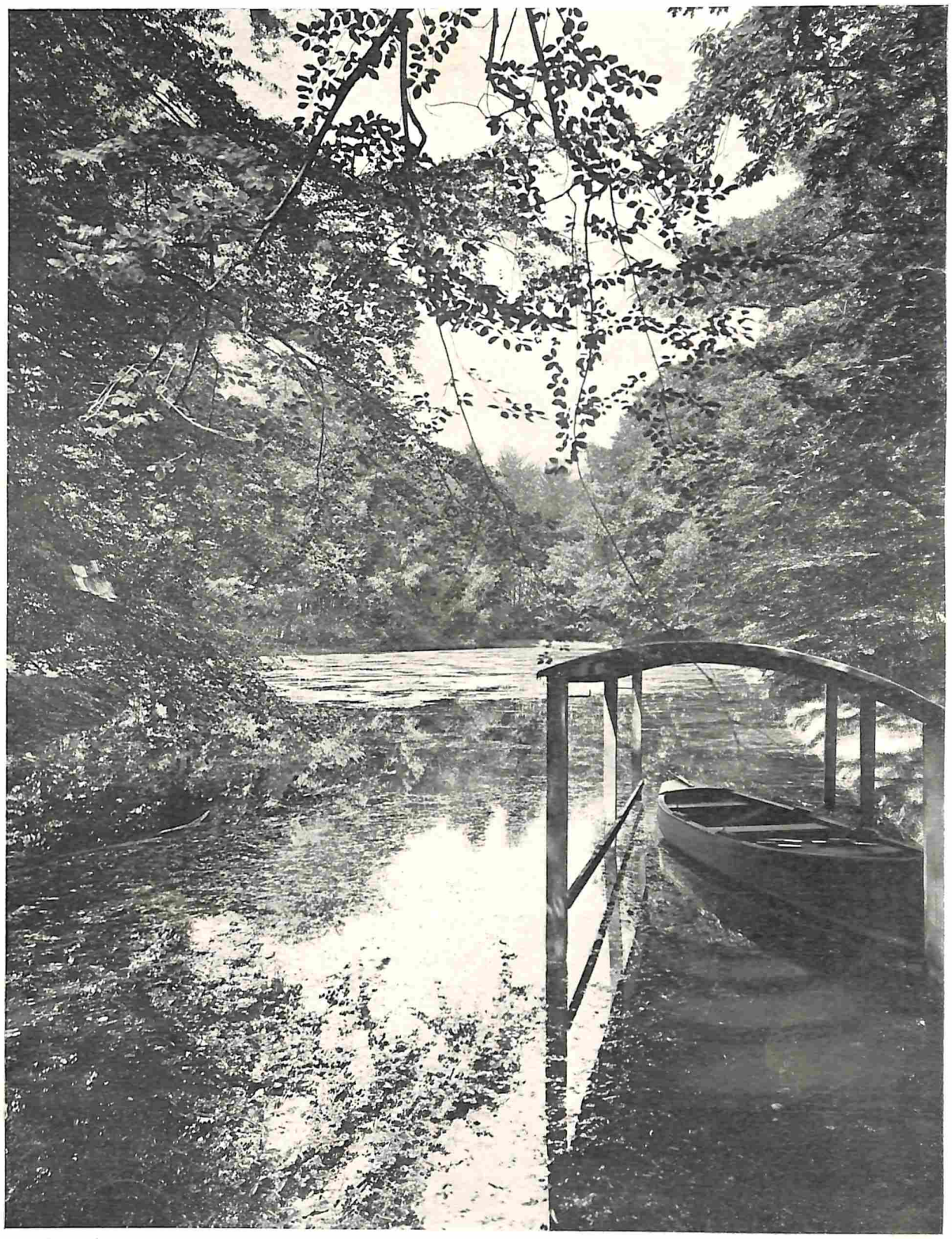

Foto C. Steenbergh.

HET LANDGOED GROENEVELD BIJ BAARN. VIJVER IN HET PARK.

BUITEN
Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

JACK DE ZANGER, DOOR HUBERT FOOTNER (9) . BLZ. 578, 588
NAJAAR IN 'T BOSCH (GEDICHT), DOOR A. E. VAN DER DUSSEN . . . . . BLZ. 579
HET LANDGOED GROENEVELD EN HET HOFDICHT DAAROP GEMAAKT, DOOR C. H. VAN GENDT, GEÏLL. BLZ. 577, 580—583
TREINMUZIEK, DOOR B. ABRAHAM . . . . . BLZ. 582
DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT, DOOR P. VAN DER LIJN, GEÏLLUSTREERD . . . . . BLZ. 584—587
UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN, DOOR G. DE GRAAF, BLZ. 586
ONTVANGEN BOEKEN . . . . . „ 587
VOOR ANKER BIJ MARKEN, ILLUSTRATIE . . . . . „ 588

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, *met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.*

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvrage of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

JACK DE ZANGER.

EEN GESCHIEDENIS UIT HET HOOGE NOORDEN VAN CANADA,

(9) DOOR HUBERT FOOTNER.

HET was een erg gekalmeerde optocht die zich naar het kamp terug begaf. Terwijl zij de helling van een van de diepe insnijdingen beklommen, en hunne paarden aan de hand leidden, bevonden Jack en Linda zich alleen.

„Ik verzeker u dat het een raar gevoel is, zoo door de ruimte te vallen," zeide Jack met een somberen glimlach. „Ik heb m'n heele leven tijdens mijn val doorleefd. Beneden me zag ik iederen steen die op me wachtte om me te verpletteren, op zichzelf. En in die eene seconde vóór ik den boom vastgreep, herinnerde ik me alles wat er met me gebeurd is van dat ik een kind was af."

„Praat er niet over," mompelde zij, terwijl zij het hoofd afwendde. Terzelfdertijd welde er een kleine bron van vreugde in haar borst op, want het was de eerste maal dat hij zijn reserve tegenover haar liet vallen.

„Kon het u dan werkelijk iets schelen?" vroeg hij, „ik dacht dat u tot het slag van menschen behoorde, dat zich van zooiets niet veel aantrok."

Zij wierp hem een vurigen blik toe. „Wilde u dan hebben dat ik gelijk was aan iedereen?" zeide zij.

Hij tilde haar op haar paard op de manier die hem het natuurlijkst leek. Het was wel niet volgens de chique conventies der rijkunst, doch Linda beviel het wel. Zij legde haar hand op zijn ronden, stevigen schouder, en leunde er zwaarder op dan wel noodig was. Met kloppende harten reden zij verder en vermeden elkander's oogen.

Het beteekende enkel en alleen, dat hun gezamenlijke levensjaren het getal vijftig nog niet bereikten, en dat elk hunner begeerlijk was in de oogen van de andere. Zijn hooghartig air had haar van het begin af geërgerd, en hij had haar oogen voor hem zich zien verzachten op een oogenblik van groote geestelijke spanning. Men zou jonge menschen heel wat last besparen, indien men hun het romantische denkbeeld, dat deze gevoelens onherroepelijk zijn, niet zoo ijverig inprentte.

In het kamp, na het souper, vonden zij elkander weder.

„Wat zijn die muskieten lastig," zeide Jack een beetje schaapachtig.

„Hoe zoo?" vroeg zij, met groote, onschuldige vraagoogen.

„Nou, we kunnen zóó nergens heengaan."

„Laten we dan onder jouw muskietentent gaan zitten."

Jack was een beetje verrast, en keek haar van terzijde aan. Wel is waar had zijn tent geen luifel, en verlichtte het vuur er ieder hoekje van, doch hoe dan ook, het was het verblijf van een man. Linda zelf stelde zich de consternatie van Sir Bryson en zijn gevolg levendig voor als zij het eens te weten kwamen, doch men kon er gerust op rekenen dat ze nog minstens een uur lang zouden doorkaarten, en hoe dan ook, zij behoorde tot het slag van jongedames, die koppig worden door tegenstand, zelfs al is hier ook slechts uitzicht op.

„Humpy Jull kan ons chaperoneeren," zeide zij gedwee. „Dan kun jij wat voor me zingen."

„Goed," zeide hij.

Linda ging in het midden der tent zitten, met een man aan weerszijden van haar, terwijl het vuur lustig vóór hen brandde. Als gewoonlijk rustte Jack met den rug ergens tegen, met den banjo op zijn knieën. Tenminste één van zijn hoorders werd gesticht door de eenvoudige liedjes die hij zong. Een zeker instinct waarschuwde hem het al te sentimenteele te vermijden.

„Exact to appointment, I went to the grove
To meet my fair Phillis and tell tales of love.
But judge of my anguish, my rage and despair,
When I found on arrival that no Phillis was there!"

Volgens de onsterfelijke gewoonte van vrouwen, praatte Linda tusschen de verschillende liedjes met den man in wien zij geen belang stelde.

„Houdt u er ook niet van, om naar figuren in het vuur te zoeken, mieneer Jull?"

Jull, blij een gelegenheid tot praten te hebben, beaamde dit ten volle en in den breede.

Verlokt door de hand die op den grond naast hem lag, nam Jack haar op en drukte haar aan de lippen. Toen hij weder begon te zingen, tastte dezelfde hand naar zijn krullekop en vond hem ook, terwijl de eigenares van de hand onschuldig voor zich uit keek. Bij de aanraking er van beefde Jack's stem in zijn keel.

Toen zij dacht dat de robber in de groote tent ongeveer ten einde zou loopen, liet Linda zich door Jack terugbrengen. Terwijl zij over de smalle tusschenruimte tusschen de tenten liepen, drukten hun schouders zich warm tegen elkaar. Zij liepen erg langzaam.

„Ik had je mijn naam moeten zeggen," mompelde Jack, weinig op zijn gemak.

„Die weet ik al, Malcolm, schat!" fluisterde zij.

„Wie heeft je die dan verteld?" vroeg hij, hoogst verbaasd. Zij vlocht haar vingers door de zijne. „Ik heb het geraden, malle jongen."

„Nou, ik heb het geld niet weggenomen, hoor," zeide hij.

„Het kan me niets schelen of je het gedaan hebt of niet," zeide zij zacht.

„Maar ik hèb het niet gedaan," zeide hij, het voorhoofd fronsende.

„Nu, goed dan," zeide zij, onovertuigd en zonder dat het haar scheen te kunnen schelen.

„Wat moeten we nu beginnen?" zeide hij.

„O, begin daar nu niet over," zeide zij snel. „We zijn bij elkaar, en laat ons dat voor 't oogenblik genoeg zijn."

Zij hadden de tenten bereikt. Als bij afspraak sloegen zij zijwaarts af, en in de schaduw van het zeildoek nestelde zij zich in zijn armen, en kuste hij haar. De heerlijke geur van haar haar bedwelmde zijn zinnen. Het was een luchtige liefde, die vlug bezegeld was.

„Kus me nog eens," zeide zij zacht. „Kus me véél en laten we ons niet bekommeren over de toekomst!"

HOOFDSTUK VIII.

Jack begaf zich ter ruste met een kwellend gevoel van onvoldaanheid. Hij voelde vaag dat hij gelukkig had behoren te zijn, doch het was maar al te duidelijk, dat hij dit niet was. Zij had goed zeggen: „Laten we niet over de toekomst tobben," maar zijn tragere geest liet zich niet zoo gauw tevreden stellen. Wel is waar had hij zich niet met even zoovele woorden gecompromitteerd, maar bij meisjes van Linda's slag was een kus bindend, dacht hij. Dus moest er over de toekomst gedacht worden. Het was nu meer dan ooit noodig, dat zijn naam van den smet die er op rustte gezuiverd werd. Het scheen haar niet veel te kunnen schelen of hij eerlijk was of niet. Dat was de grootste moeilijkheid. Hij fronste de wenkbrauwen, draaide zich om, en viel in slaap.

Hij had een fantastischen droom. Hij was koning David, en hij had een langen baard en droeg een wit kleed. Hij was op zee in een motor-zeilboot van buitengewone constructie, met een hooge, gebeeldhouwde kajuit, waarover men den dirk moest heenlichten als de boot over ging. Er stond een laskar met een tulband op aan het roer, en hij, koning David, behandelde dezen laskar zeer ruw. Ook Linda was er, gekleed in een bijbelsch gewaad, met een zilveren band om haar voorhoofd. Zij was vreemd soumis en trok hem voortdurend aan de mouw.

Er kwam een zware storm op; de golven deden de boot hevig slingeren, en zijn motor wilde niet aanslaan. Hij verdacht er den laskar van, dat deze veel beter dan hij wist wat te doen, doch uit louter koninklijke koppigheid ging hij tegen alles in wat de man aan de hand deed. Ook lette hij niet op het trekken aan zijn mouw.

Toen verrees er plotseling een zeemeermin naast de boot, en de zee werd plotseling zeer stil, als door een wonder. Haar lange, zwarte haar hing over haar gelaat, en golfde over haar hoogen

boezem en mooie armen. Hij voelde dat alles in orde zou komen, als hij haar gezicht slechts kon zien. Hij boog zich al verder en verder over de verschansing, terwijl het spijtige trekken aan zijn mouw bleef voortduren. Hij smeekte de zeemeermin haar haren van haar gezicht weg te strijken.

Toen werd hij wakker. Er was werkelijk iemand bezig hem aan den mouw te trekken en een stem fluisterde hem toe: „Jack, wordt wakker!"

Hij ging plotseling overeind zitten, en stak de armen uit. Zij sloten zich om een magere, kleine gestalte, die in een ruige jas gehuld was. Hij deinsde terug.

„Ik ben het maar." zeide de stem zacht.

Er gloeide nog slechts wat asch van het vuur, en eerst kon Jack niets onderscheiden. „Wie ben je?" vroeg hij.

„Davy Cranston."

„Davy Cranston?" herhaalde Jack. Het duurde eenige oogenblikken vóór zijn door den droom verward brein in zich opnam wie er onder dien naam bekend stond.„Wat heeft dit te beteekenen? Wat wil je? Hoe ben je hier gekomen?" vroeg hij, ten hoogste verbaasd.

„Mary zei, dat we hierheen moesten," antwoordde de jongen verlegen.

De naam van het meisje had de uitwerking van het luiden van een klok in Jack's brein. „Mary? Waar is die dan?" vroeg hij snel.

„Wij kampeeren boven op den oever," antwoordde de jongen. „Ze wacht ons. Kom mee naar ons kamp, dan kunnen we praten."

Jack was in een oogwenk klaar, en zij gingen op weg. De Noordster glansde nog wat, en daaraan wist Jack dat het middernacht was. Het kamp was in diep stilzwijgen gehuld. Toen zij het verlaten hadden, en het pad begonnen te beklimmen, wenkte voor hen uit een klein, vurig oog. Als eenig antwoord op Jack's verdere vragen, kon de jongen slechts antwoorden dat „Mary een waarschuwing had gehad," wat de verbazing en nieuwsgierigheid van den vrager nog slechts vermeerderde. Het kamp was opgeslagen aan den rand van den lageren rivieroever, en zij zagen haar reeds op eenigen afstand, neerhurkend bij het vuur, dat met een rooden gloed onder de takken brandde. Zij luisterde met gebogen hoofd toe, of er een of twee voetstappen naderden. Achter haar waren de beide A-tenten naast elkaar opgeslagen, welker open flappen als monden in het licht van het vuur gaapten.

Toen zij binnen den lichtkring traden, hief zij het gelaat op, en zonder te weten waarom, verschrok Jack hevig bij het zien van den blik in haar diepe oogen, een onbeschrijflijke blik, die deed denken aan trotsch gedragen smart, en vreugde van het oogenblik.

„Is alles goed met je?" zeide zij zacht, terwijl zij op zijn gelaat trachtte te lezen.

„Zeker!" zeide Jack verwonderd. Verder kon hij niets zeggen. Zij veroorzaakte een verwarring in hem, die hij heelemaal niet kon verklaren. Zij was hem niets, zeide hij een weinig boos tot zichzelven. Maar hij kon de oogen niet van haar afhouden. Zij was veranderd. Het was alsof haar geest in deze paar dagen ver gereisd had, en onderweg vele moeilijke lessen geleerd had. Haar bijzijn deed hem aan als iets dat hij nooit tevoren gezien, en waarop hij toch altijd gewacht had, zonder het zelf te weten. En toch was het enkel Mary Cranston maar, die hij meende te kennen!

„Er was gevaar," zeide zij kalm. „Ik wist niet of wij nog wel op tijd zouden komen om je te redden.... om je te helpen."

„Gevaar? Mij redden?" zeide Jack haar na, terwijl hij haar vragend aankeek.

„Goeie God! Hoe wist je dat?" voegde hij er even later bij.

Mary's opwinding overwon haar zelfbeheersching. Om haar te verbergen begon zij haastig de borden bijeen te rapen en ze in het kistje waarin zij hun voedsel bewaarden te pakken. Na het kistje met het riempje te hebben dicht gemaakt, bracht zij het naar haar tent. Zij kwam niet direct weder te voorschijn.

„Waar komen jullie van daan?" vroeg Jack aan Davy.

„Van het Zwanenmeer."

„Ben je daar aldoor geweest van dat je het fort verliet?"

De knaap knikte. „Tom Moosehorn z'n drie kinderen kregen de mazelen," legde hij uit. „Zij kampeeren aan het Zwanenmeer. Tom kwam naar het fort om vader om medicijnen te vragen, en toen Mary hoorde dat z'n kinderen ziek waren, zei ze dat ze d'r heen wou om ze op te passen, omdat Tom z'n vrouw een domme squaw is, en niet weet wat ze tegen de ziekte doen moet. En toen ben ik meegegaan om op Mary te passen."

„Waar is 't Zwanenmeer?" vroeg Jack.

„Ten noordwesten van het fort, twee dagen trekken," zei Davy. „We zijn d'r geweest, en toen waren de kinderen beter. Op weg naar huis kreeg Mary een waarschuwing. Ze zei, dat ze voelde dat jou gevaar dreigde." Bij deze woorden kleurde de knaap van verlegenheid. „Je.... je bent vriendelijk voor ons geweest," stamelde hij. „En dus wilden we naar je toe. We wisten niet waar je was, maar Mary zei dat de waarschuwing uit het zuiden kwam, en dus verlieten we onzen weg, en trokken dwars de prairie over tot we aan het pad langs de rivier kwamen. Daar vonden we jullie sporen, en volgden ze hierheen."

„Een waarschuwing!" zeide Jack verbaasd. „Wat bedoel je daarmee?"

„Ik weet het niet," zeide de knaap eenvoudig. „Mary heeft dat meer."

Mary keerde met kalm gelaat naar het vuur terug. Geen van de drie jongelieden wist goed wat ze zeggen moesten. Hoe konden ze ook woorden vinden die pasten bij de zonderlinge gevoelens die in hen woelden?

Terwijl Jack naar Mary's bevallige gestalte keek, zooals ze daar bij het vuur geknield lag, riep hij plotseling uit: „Nou begrijp ik 't! Jij ben 't aldoor geweest!"

„Wat bedoel je?" vroeg Mary.

„De zeemeermin."

„Wat is een zeemeermin?" wenschte David te weten.

Mary antwoordde, vóór Jack dit nog kon doen. „Een denkbeeldig wezen, half vrouw, half visch."

„Maar hoe weet je dat zoo?" vroeg Jack onnadenkend.

„Denk je dat ik heelemaal niets weet?" vroeg zij met een zweem van een glimlach.

Zij lieten Jack zijn droom vertellen. Ze lachten, en de spanning was verdwenen. Zij waren allen dankbaar dat zij over iets anders konden praten. Doch er was één ding in den droom, dat Jack niet vertelde.

„Wie was de vrouw, die almaar aan je mouw trok?" vroeg Mary.

Jack loog. „Niemand die ik ken," zeide hij luchtigjes. „Vermoedelijk een van David's vijfhonderd vrouwen."

Davy lachte, maar Mary keek ontstemd. „Je verwart David met Salomo," zeide ze koel.

Jack keek haar weinig op zijn gemak aan. Dus dit was het meisje, dat hij geminacht had als zijnde een Indianenmeisje!

„En hij ging overeind zitten en omarmde me alsof ik een meisje was," zeide Davy lachend.

Jack en Davy keken ieder een anderen kant uit, en bloosden, doch om verschillende redenen.

Zij konden echter niet lang zwijgen over het onderwerp, dat hun gedachten vervulde. „Ik laat me hangen als ik 't begrijp," mompelde Jack.

Zij wisten waar hij op doelde. „Dat kan niemand," zeide Mary.

„Je moet die waarschuwing zeker verscheidene dagen geleden gekregen hebben," zei Jack.

„Drie dagen," zei Mary.

„Maar drie dagen geleden is me niks overkomen. Niets vóór vandaag...."

„Ah!" zeide ze plotseling.

„En dat was door een toeval," zeide Jack. „Mijn paard werd schichtig bovenop High Rock, en sprong over den rand heen. Ik bleef hangen in een boom."

Mary's oogen bleven hem in somber gepeins aankijken, en zij bracht haar handen aan haar hart, om het hevige kloppen te doen bedaren. „Stond er iemand achter je?" vroeg zij snel.

„Ja, Garrod."

„Misschien was het wel niet per ongeluk."

Jack staarde in het vuur. „Misschien wel niet," zeide hij langzaam. Na een poosje voegde hij er aan toe: „Maar begrijpen doe ik 't toch niet."

„Velen van mijn volk hebben dergelijke waarschuwingen," zeide Mary kalm.

Jack fronste de wenkbrauwen. „Je bent geen wilde," zeide hij.

„We zijn voor een kwart Indiaansch," zeide Mary met een soort van koude trots. „Het zou dwaas zijn te doen alsof dit niet zoo was."

Jack vertelde hun in bijzonderheden wat er in den loop van den dag gebeurd was, doch liet er alles uit wat tot Linda in betrekking stond.

Het eene leidde tot het andere; hij zou moeilijk hebben kunnen verklaren hoe dit zoo kwam, doch Mary's oogen haalden uit hem, wat hij diep in zich begraven had gedacht, namelijk zijn levensgeschiedenis, en Garrod's verraad, dat hij pas ontdekt had. Zuster en broeder zeiden zeer weinig op zijn verhaal, doch hun schitterende oogen spraken van onveranderlijke trouw aan hem. Er waren geen woorden voor noodig om hem te vertellen dat zij hem geen dief achtten. Jack had een gevoel van verlichting zooals hij nog niet waargenomen had sedert hij de pijnlijke ontdekking gedaan had. Als hij nadacht over het warnet van omstandigheden dat hem gevangen hield, dan voelde hij soms aandrang om aan zijn eigen eerlijkheid te wantrouwen.

(Vervolg op blz. 588 van dit nummer.)

NAJAAR IN 'T BOSCH.

Gebroken zonnestraal op gele beukenblaren,
verstolen najaarsglans, die met uw laatste kracht
uit welken' heerlijkheid het Schoon wil openbaren,
en uw verrukking deelt wie op uw wonder wacht!

Niet louter zon en licht, die zulk een goudglans spreiden,
geen blaadrendak alleen verbreidt dien gulden gloed;
maar 't eeuwigdurend Schoon èn 't vluchtende Verblijden,
vermengelend hun pracht in blad en zonnegroet.

Stil is de boschweg, stil — en toch, daar trilt vervoering:
hoor hoe betoovering in fluistertonen spreekt;
en zie de bladertooi als rillen in ontroering —
tot laatste ritseling den levensdraad verbreekt....

Hoe welft een wondre glans ook over 't kwijnend leven,
waaruit vervloeiend licht zijn loome druppels giet —
straks dekt verdoofde pracht de verstverscholen dreven...,
reeds trilt de omfloerste toon van 't ingetogen lied.

A. E. VAN DER DUSSEN

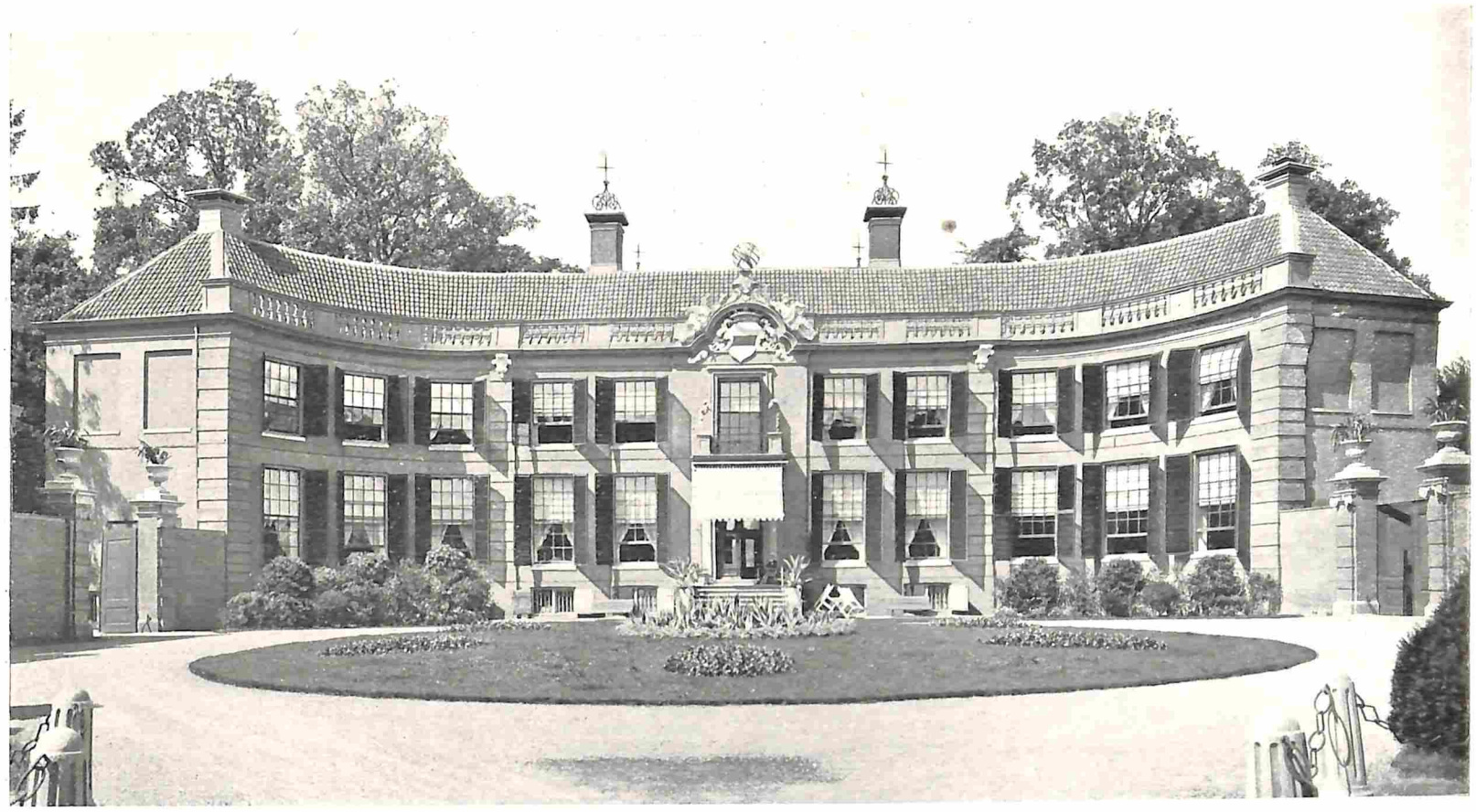

Foto C. Steenbergh.

HUIZE GROENEVELD, VOORZIJDE.

HET LANDGOED GROENEVELD EN HET HOFDICHT DAAROP GEMAAKT.

Mijn zangeres, bekoord door 't nederig buitenleven,
— — — — — — — — — — —
Heeft haar ontsnaarde lier hersteld,
En wil op ongelijke tonen,
Recht aardend naar 't land, daar de arme Gooyers wonen,
Den luister zingen van 't bekoorlijk Groeneveld.

DAAR de arme Gooyers wonen! Deze woorden komen mij altijd in de gedachten, als ik langs een weg vol mooie buitens, van Baarn naar Groeneveld wandel. Voor iederen Gooier, maar vooral voor de bewoners van Baarn (hoewel dit eigenlijk geen Gooiers zijn!) is de buitenplaats Groeneveld een van de meest geliefkoosde wandelplaatsen. In het voorjaar gaan de menschen er naar toe, om de vele nachtegalen te hooren — en, het jonge groen in de verschillende tinten te bewonderen; in den zomer is het heerlijk koel aan den vijver, onder de hooge boomen. Nergens zijn, hier in den omtrek, de herfsttinten zoo prachtig als aan de spiegelende waterpartij van Groeneveld. En in den winter, als het er nòg kalmer en rustiger is, — in stille middagen, ja, we kunnen geheel met den dichter instemmen, dan is het er oòk mooi.

„Zoo veel bekoorlijkheids bijeen,
Zoo veel veranderingen,
Verschaffen dubbele lof tot zingen,
Wanneer wij 't welig land van Groeneveld betreën."

Het landgoed Groeneveld ligt aan den Amsterdamschen straatweg tusschen Soestdijk en Eemnes buiten. Een breede laan van dubbele rijen zware eiken voert recht op het statige huis, met de twee cirkelvormig uitgebouwde vleugels, aan. De ronde bouw van het huis, zeer goed zichtbaar op de afbeelding van den voorgevel, is een bijzonderheid op het gebied van architectuur. De afbeelding der zoogenaamde „ronde kamer" op blz. 583 geeft u dien bouw van binnen te zien. Ook is het ombuigen van den rechter vleugel aardig zichtbaar op de plaat, die u den achtergevel van het huis te zien geeft.

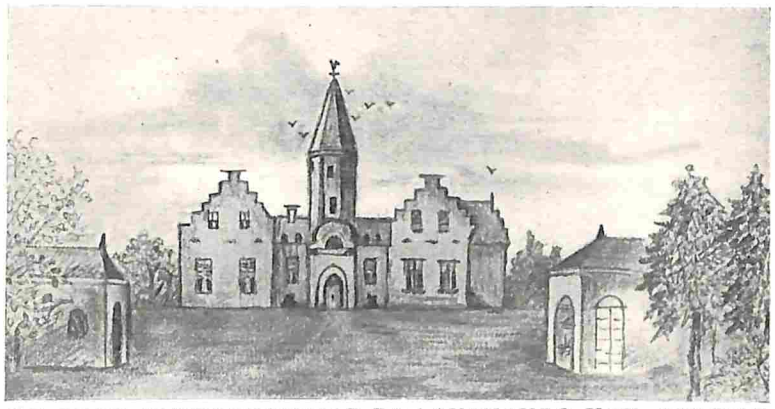

DE OUDE RIDDERHOFSTAD DRAAKENBURG, HET „GULDENHOF" DER FAMILIE BLAECK UIT VAN LENNEP'S ROMAN „FERDINAND HUYCK".

Naar een potloodteekening in het archief der gemeente Baarn.

Tevens geeft de opname der rijk geornementeerde vestibule (zie blz. 582) u een kijkje in het inwendige van het lusthuis.

Achter het huis liggen uitgestrekte bosschen. Het hoofdsieraad van den aanleg is de groote waterpartij, waarlangs prachtig hout staat en waaromheen de wandelpaden zich slingeren.

Nu en dan wordt de achtergevel van het huis zichtbaar en aan 't eind van het bosch geeft een bergje een ruim uitzicht over de golvende weiden, die tot het landgoed behooren, en aan den anderen kant over het water.

Zie, nu ben ik zoo wat bezig den lof van Groeneveld te zingen, al is het dan ook in proza. Maar het is eigenlijk mijn doel, u te doen hooren, hoe in de achttiende eeuw, dien tijd van wonderlijke letterkundige voortbrengselen, Groeneveld bezongen is in een zoogenaamd „hofdicht."

Dat gebeurde door Jan de Marre in 1746. 1)

Het huis Groeneveld was toen het eigendom van de familie Hasselaar uit Amsterdam. Meer en meer werd het een mode onder de rijke stadbewoners om mooie buitenplaatsen aan te leggen en dat liefst in de buurt van de steden.

De Amsterdammers bouwden hun lustpaleizen langs de Vecht en in Gooiland. Natuurlijk geschiedde dat vaak uit liefde tot de rust van het landleven, maar ook wel uit zucht om te wedijveren met den adel, die nog altijd de voorvaderlijke ridderhofsteden en kasteelen bezat met de heerlijke rechten, daaraan verbonden. Als er in Holland of Utrecht zulk een ridderhofstede onder den hamer kwam, dan probeerden de rijke handelsfamilies daarvan in het bezit te komen om bij hun burgerlijken naam dien van „Heer" van het landgoed te kunnen voegen.

Door geschiedschrijvers wordt vermeld, dat ook Groeneveld zulk een oude ridderhofstad zou zijn geweest. Ook van der Aa in zijn aardrijkskundig woordenboek noemt het een „voormalige ridderhofstad" en vermeldt onder haar bezitters ook den ongelukkigen zoon van Oldenbarneveldt: „Reinier van Groeneveld". Dit berust op een vergissing 2). Deze Reinier van Oldenbarneveldt was heer van Groeneveld in Delfland.

Groeneveld heeft oorspronkelijk deel uitgemaakt van de oude ridderhofstad *Draakenburg*. Hiervan is helaas niets meer over dan een der stalgebouwen van het voorplein, thans een boerenwoning.

De val van Draakenburg valt te meer te betreuren, omdat het huis, zooals het zich in de vorige eeuw vertoonde, met zijn ranken toren boven den ingang tusschen de beide trapgevels, het welbekende „Guldenhof" is der familie Blaeck uit Ferdinand Huyck. In 1811 is dit kasteel gesloopt. U kent het verhaal uit Ferdinand Huyck, als deze op zijn wandeling van Soest naar Eemnes door een vreeselijke regenbui wordt overvallen en dan in den koepel van „Guldenhof" binnenvlucht, waar de schoone Jetje Blaeck zit te handwerken. De sage noemt den ouden theekoepel van hotel Groeneveld (het hotel ligt aan de andere zijde van den straatweg, schuin over de buitenplaats) nog altijd

den „Ferdinand Huyckkoepel". De koepel van Draakenburg heeft gestaan *voorbij* de groote oprijlaan van Groeneveld, meer naar den kant van Eemnes. Wanneer men van Soestdijk afkwam, kreeg men eerst aan de linkerhand „Groeneveld", daarna — aan den zelfden kant van den weg „Draakenburg". Op de plaats, waar dit buiten heeft gestaan, ziet men nu dan nog slechts de boerenwoning.

In het begin der achttiende eeuw was Groeneveld een eenvoudig landhuis der Hasselaars en pas later geschiedde de herbouw naar het voorbeeld van het vorstelijk huis te Voorst; de prachtige tuinen zullen vermoedelijk zijn aangelegd door Jacques Marot, die ook de tuinarchitect van „het Loo" is geweest. Die verfraaiing was geschied, toen Pieter Cornelis Hasselaar, Heere van „Beide de Eemnessen" op de plaats woonde. Bekende patricische Nederlandsche families hebben er sinds dien tijd gewoond. In 1797 kwam Groeneveld in het bezit van den heer Huydecooper van Maarseveen, door wien vele gronden bij de plaats zijn aangekocht, en die het geheel weer vergroot en verfraaid heeft. In 1835 is Groeneveld geheel op nieuw aangelegd onder leiding van Zocher. Het wedijverde in luister met „Soestdijk". Nog later woonden op Groeneveld de families Fabricius en van Heemstra.

De tegenwoordige bewoner is de Heer Baron Taets van Amerongen.

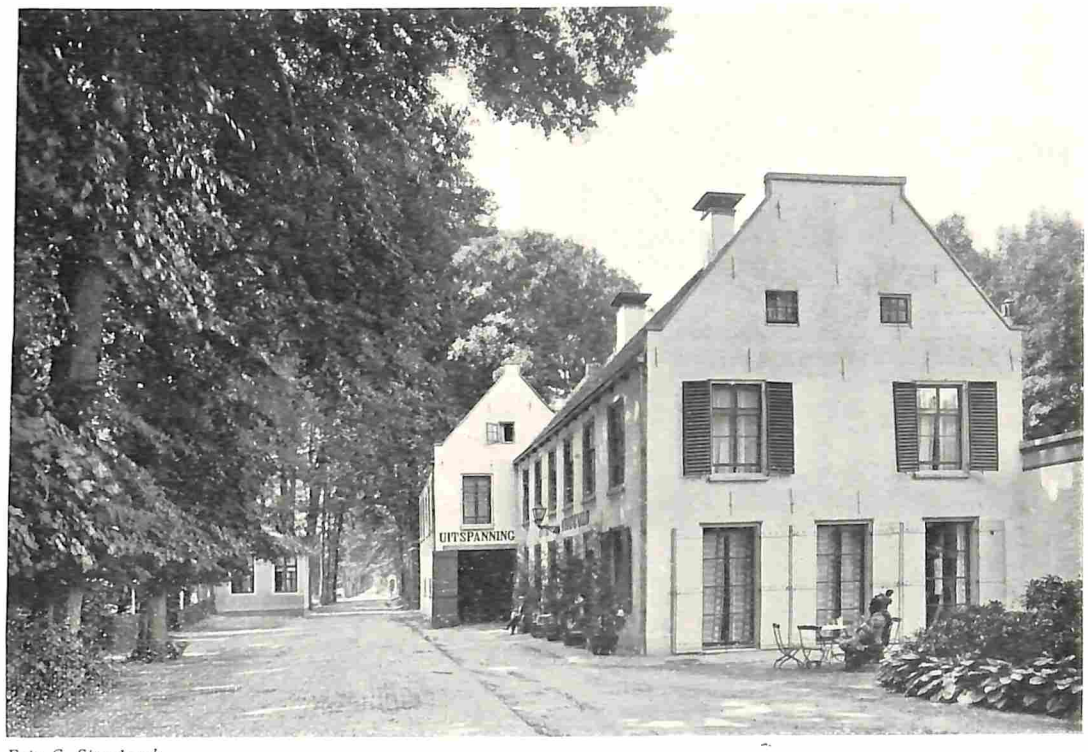

Foto C. Steenbergh.

HUIZE GROENEVELD.
DE OUDE UITSPANNING MET TOL. LINKS HET ZOOGENAAMDE KOEPELTJE VAN FERDINAND HUYCK.

* * *

Toen de Marre zijn lofdicht op het landhuis en hof zong, was Groeneveld dus het eigendom van Pieter Cornelis Hasselaar.

Constantijn Huygens had tot dit letterkundig genre het voorbeeld gegeven, toen hij zijn nieuw aangelegde buitenplaats: „Hofwyck" aan de Vliet bij Voorburg, in 1653 bezongen had en onmiddellijk was nagevolgd door Westerbaen, die een gedicht maakte op zijn „Ockenburg" bij Loosduinen. Ook Cats heeft ons veel van „Sorgvliet" verhaald.

Zoo waren er, ook in wat later tijd, nog enkele bezitters van buitenplaatsen geweest, die in een stemming van dankbaarheid over al het moois, dat zij hun eigendom konden noemen, die lusthoven hadden bezongen. Ook een vrouw waagde zich aan zoo'n hofdicht, nl. de lang vergeten dichteres Clara Feyoena van Sytzema (gehuwd met J. S. van Raesfeld heer van de Heemse), die in 1794 de buitenplaats „de Heemse" bij Hardenberg bezong.

Zulke hofdichten, van de bezitters zelf, bestaan er in onze letterkunde anders weinig; de rijke kooplui wilden over het algemeen liever voor Maecenas spelen en lieten zich met de dichtkunst zelf niet in. Toch heeft menige hofstede haar lofdichter gevonden, al was het alleen maar uit dank voor genoten gastvrijheid. Natuurlijk was de lof dan nog veel opgeschroefder dan wanneer de eigenaar zelf de dichter was.

Vele broodschrijvers zullen ook eenvoudig voor zoo'n stukje bastaardkunst zijn betaald. Wij danken aan van Lennep de alleraardigste teekening van „Lucas Helding", die de functie van huis- en hof- zelfs koepelpoeët bij de familie Blaeck van de „Guldenhof" bekleedde. De oude (achttiende eeuwsche) Amsterdamsche patriciërs hadden volgens van Lennep wel niet zooveel met de kunst op, maar ze hadden die *noodig*. In dien tijd van groote weelde bouwde men prachtige huizen en och, daar hoorden nu eenmaal kunstwerken in: vazen en schilderijen en beelden. En er moesten dichters gevonden worden, die zinrijke spreuken plaatsten aan den gevel, en vooral: „Men had sierlijk aangelegde lusthoven; *maar dit moest een ieder weten* en daarom moesten die in een *deftig dicht*, gelijk men 't noemde, bezongen". 3)

Zij hadden gehoord van Maecenas, die de kunst beschermde en door de kunstenaars werd geëerd en het werd nu eenmaal mode die rol te spelen en zoo moest immers de kunst naar beneden getrokken worden, wanneer de dichter „zijn vlucht beperken moest binnen de enge grenzen van het lofdicht ter eere van den rijkaard, die hem betaalde en van het beschrijvend gedicht, *ter verheffing van de buitenplaats*, waar hij nu en dan het onwaardeerbaar voorrecht genoot een paar dagen door te brengen, wanneer er namelijk geene meer aanzienlijke gasten waren dan de jongste boekhouder en diens familie. Want — waagde hij het, hooger tonen aan te slaan, hij kon van te voren berekenen dat het hem geen stuiver zou opbrengen".

Lucas Helding had de schoonheden van „Guldenhof" mogen bezingen en er waren ettelijke exemplaren in 4° formaat met fraaie lederen banden en goud op snee onder de vrienden en kennissen van den heer Blaeck rondgedeeld. Sinds dien tijd kreeg Lucas telkens douceurs en mocht eens komen logeeren van tijd tot tijd. Uit dank voor gastvrijheid, zooals ik al zei, zijn vele hofdichten geboren; „de gastvrijheid" als allegorische figuur treedt dan ook in vele hofdichten op.

Wij hebben er van dit soort „voor loon of gastvrijheid" geschreven hofdichten massa's in onze letterkunde, alle dateerend uit den tijd, toen weelde, in den meest bombastisch gekunstelden vorm beschreven, voor kunst werd aangezien.

Aan de lusthuizen zelf schenken de dichters weinig aandacht, zij besteden al hun kunst aan het beschrijven van den hof, van bloem en boomgaard, broeikassen en wintertuinen, doolhof, waterwerken, berceaux, priëelen enz, enz.

Nooit is dan ook de tuinbouw, als edele, bij de architectuur aansluitende, kunst, zóó in eere geweest. Ook deze kunstopvatting had, in den verfranschten tijd, Frankrijk bij ons ingevoerd, waar Lodewijk XIV vele jaren lang voor niets zoo groote belangstelling toonde dan voor den aanleg der tuinen in Versailles door Lenôtre.

* * *

Jan de Marre (1696—1763), die vier zulke hofdichten schreef, was oorspronkelijk zeeman en deed verschillende reizen naar Indië. Later was hij een poosje schouwburgdirekteur in Am-

Foto C. Steenbergh.

HUIZE GROENEVELD. ACHTER (OUDSTE) ZIJDE.

sterdam. Hij schreef verder een beschrijvend gedicht „Batavia" en een treurspel: „Jacoba van Beieren".

In heel wat zwieriger stijl dan ik dat deed aan het begin van dit artikel, vertelt de Marre ons in het eerste deel van zijn hofdicht „Groeneveld", dat het buitengoed in alle seizoenen mooi is.

„Het Oost roeme op geboomt, welks lommer nooit bezwijkt
„Het haalt niet bij den glans der nieuw geschapen kleuren
„Waarmee het Noorden prijkt".

Juist die wisseling der jaargetijden vindt de dichter schoon en goed en hij ziet er in een wijs bestier van Gods hand.

In het tweede deel begint dan de eigenlijke beschrijving van den hof. „Het landgebouw zweemt naar het koninklijk gesticht", zegt hij. En volgens de Marre moeten wij nu niet zeggen, dat deze pracht niet past voor een burger, want — stellig het verschil in standen moet blijven, — maar:

„Maar of de pracht zich stell' ten toon
„In 't lustgebouw, de wandelperken
„En dreven doen geen hoogmoed merken,
„Maar roemen op eenvoudig schoon".

De dichter vertelt ons dan van 't geboomte, dat, naar den eisch gesnoeid, zich vormt tot groenende priëelen, van de bloemperken, van honderdjarige eiken en hemelhooge pijnen, olmen en populieren. En dan komen de moralisaties, onontbeerlijk in ieder hofdicht: het zien naar de hooge boomen, die door den storm niet verwoest worden, brengt hem het beeld voor den geest van onze ziel, geschud door 's wereld ongeneugt „die toch standvastig blijft in felle slagen, als ze is geworteld in de gronden van de deugd".

En als hij „het teder loof zich buigen ziet voor onweersvlagen" is dat voor hem een zinnebeeld van buigen voor den wil van God.

„Dus kunnen bosschen,
velden, dreven
„Ja zelfs de kristallijnen vliet,
„Die langs dees groene
boorden schiet
„De ziel een leerzaam
voorbeeld geven".

Vervolgens leidt hij ons door den doolhof en den vruchtentuin, om bij het huis, „dat zijn vleugels van een spreit", uit te komen. Het vogelenleven in de beukenboschjes bij het huis, is voor den hofdichter weer een levend bewijs van Gods bestaan. Dan — met den rug naar het huis staand, ziet hij in de verte de schepen,

„Die op den grijzen Eemstroom zweeven".

Wat is hij er „den Eemnesterdijk" dankbaar voor, dat deze Groeneveld beveiligt voor overstrooming, wanneer de Zuiderzee..... Doch nauwelijks heeft hij dit woord geuit, of daar verschijnt „wat zins verrukking!" „een maagdentroep". Het zijn de „Gooynimph", „de Vriendschap", „de Oprechtheid", „*de Gastvrijheid*", „de ongeveinsde Min" en „de Vroolijkheid". Deze allen hoorden op Groeneveld thuis, begrijpt u? De Gooynimph treedt naar voren:

„Zwijg van 't geweld der Zuiderzee
„Die is geen oorzaak van die plagen"
(Dus roept de Gooynimph) „Neen, die plas, die handelszee
„Waarop onze Amstel roem mag dragen,
„Wordt door een andere hand ontrust.
„Den grijzen Oceaan alleen zij dit geweten
„Daar hij, aanrennende op deez' kust
„Den heuschen Hofheer zoekt, dien hij niet kan vergeten".

* * *

U moet weten, dat Pieter Cornelis Hasselaar in Batavia was geboren en den grijzen oceaan was overgegaan, vandaar die oude vriendschap!

Het Gooiland heeft dus zoo nu en dan van overstroomingen te lijden, wanneer de Oceaan zoozeer verlangt „naar zijn liev'ling in het Gooy", dat hij door de Zuiderzee heen trekt en aanrolt tot vlak bij het huis van zijn vriend.

„Dan ziet de vader van de stroomen,
„Wiens beeld in 't lusthuis pronkt, zijn liev'ling en voorspelt,
„Dat de IJstroom hem zal zien *in hoogen rang gesteld*;
„En rent, na dit gezicht, terug met losse toomen
„Daar hem de Zuiderzee begroet
„Die, om des Vaders gunst te trekken,
„Een slip, die 't Starrenbosch, en 't groenrijk Eemland vood
„Doet zinken op den rug der overstroomde vlekken".

Nu — zijn vriend de Oceaan heeft een goeden kijk op P. C. Hasselaar gehad; hij is burgemeester van Amsterdam geweest.

Na deze onthulling verdwijnt weer de maagdenrij, en — wie ziet de dichter nu op de breede laan komen aanwandelen?.... een edel paar....

„Zijt gij 't O, Hofheer! met het voorwerp uwer min?" En waarlijk, het is de eigenaar van Groeneveld met zijn vrouw! Dit brengt den dichter ten slotte nog eens buiten zich zelf van verrukking.

„Uw heuschheid", „uw gulle oprechtheid", kermt hij, Godsvrucht — Deugd! Neen, het leven in uw Gooische lustprieel *is* niet te beschrijven. Indien het niet uw eigen nederigheid was, die 't mij belette, dan zou ik.....*galmen* (het woord is van den dichter), hoe ge geheel voor anderen leefdet, hoe ge met ons, uw gasten, door 't bultig Gooi rijdt en ons in den herfst laat jagen en hoe Groeneveld, als u er niet meer woonde, zijn glans voor ons verloren zou hebben. Maar ... ge houdt er immers niet van om zoo verheven te worden, en daarom (deze regels waren mij ook steeds uit het gedicht bijgebleven) wensch ik u:

„Dat Groeneveld, zo lang de
Zon op 't Gooy zal stralen
„Een Eden blijv' voor U
en Uw beroemd geslacht".

Nu, dat is niet gebeurd, zooals we gezien hebben. Sinds 1797 is het landgoed al in andere handen. Maar een Eden is het gebleven; voor de latere eigenaars, en, daar de plaats door de welwillendheid van de bewoners voor het publiek is opengesteld, ook voor „de arme Gooyers".

C. H. VAN GENDT.

Foto C. Steenbergh.

HUIZE GROENEVELD. DE VESTIBULE.

1) J. de Marre, „Hof en Mengeldichten". 1746.

2) Zie het werk over de Ridderhofsteden in Utrecht van Jhr. Mr. Wittert van Hoogland.

3) van Lennep: „Ferdinand Huyck", b'z. 69.

TREINMUZIEK.

Doch der Segen kommt von oben.
Schiller, Das Lied von der Glocke.

ALS ge dicht bij een station of een spoorweg woont, en de treinen donderend en ratelend voorbijsnellen, komt u meer dan eens een onparlementaire uitdrukking op de lippen, wanneer ge in uw slaap of in uw rustuurtje wordt gestoord door het gefluit van de locomotieven of het taktak lawaai van de voortbolderende wagons. Ik heb me dikwijls over zulk een onwelkome stoornis kregel gemaakt, en ik heb werkelijk nooit kunnen vermoeden, dat éénns het voorbijstommelen van een trein mij als aangename muziek in de ooren zou klinken. En toch is dat thans zoo.

Mijn woning ligt niet verre van een der honderden kleine Londensche stations. Als ik uit het raam van mijn kamer kijk, kan ik den trein zien binnenglijden en stil staan. Des avonds blinken de groote lichten op de perrons mij van uit de duisternis te gemoet. Vóór ik naar bed ga, tuur ik gewoonlijk even naar buiten, werktuigelijk; ontelbare malen heb ik het tooneeltje van het kleine station in mij opgenomen, zonder er de minste aandacht aan te schenken. Nu is het voor mij als een symbool geworden, een symbool van veiligheid en rust. De donder van de treinen die zoo dikwijls mijn rust verbreken, de signaallichten in het station, die het bedrijvige verkeer op de lijn gaande houden,— zij hinderen mij niet meer. Zij beteekenen voor mij kalmte daarboven, kalmte in huis en op straat. Zij beteekenen, dat wij niet elk oogenblik uit onzen slaap kunnen worden opgeschrikt, om huiverend in den killen nacht, met een paar noodzakelijke kleedingstukken om het lijf, naar beneden te snellen: ofwel dat wij ons maal in stilte kunnen gebruiken: ofwel dat wij ongestoord kunnen lezen of schrijven, na een dag van arbeid.

Mijn oor is tegenwoordig steeds op het qui-vive. Wanneer ik de treinen niet meer hoor, word ik achterdochtig. Ik wacht vijf minuten, tien minuten, een kwartier. En dan ga ik naar boven om zekerheid te verkrijgen. Alles schijnt dan zoo drukkend stil, alsof een klemmende hand al het geluid van de wereldstad heeft

platgeduwd. Ik staar door de vensterruit naar den kant van het station: de lichten zijn uitgedraaid. De vijandelijke vliegmachines naderen dus. Op hetzelfde oogenblik fietst een politieagent voorbij, roepend: „Take cover." De straat is reeds verlaten. In de verte loopen haastig menschen weg. Het lawaai, dat gewoonlijk de ruimte vult, is weggestorven.

Ik ga naar beneden om mijn huisgenooten te verwittigen. Ieder blijft kalm, schikt zich in het onvermijdelijke. Wij plaatsen onze stoelen in de vier hoeken van de kamer, of tegen den muur, ver van het raam. De ooren gespitst op elk geritsel, wachten wij. Niet lang: Boem, Boem. De eerste schoten van de afweerkanonnen splutteren in de lucht. Zij klinken gesmoord, op verren afstand. Spoedig naderen zij echter. Hoe dichter de vijand komt, hoe heviger het geschut werkt. Weldra barsten de granaten langs alle kanten los. Droge of doffe knallen, korte of zware ploffen. Pang. Pang. De kanonnen van onze wijk nemen nu deel aan het lawaai. Wanneer het projectiel het affuit verlaat, klinkt het als een fermen slag op een gong. Daarna het krissend terugwringen van de wielen. De vijand vliegt dichter bij. De motoren zoemen en zwoegen boven onze hoofden, duidelijk hoorbaar in pijnigende regelmaat. Whizzz. Wij kijken elkaar vragend aan. Een luchttorpedo? zegt iemand. Ja, dat was het, beamen de anderen. Whizzz. Of misschien zijn het katten die in de straat rondzwerven. Whizzz. Het fluiten blijft aanhouden over het huis, en lijkt uit alle richtingen te komen. Whizzz. Whizzz. Hoe akelig grijpt het ons aan. Het is vooral de onzekerheid van wat er gaat gebeuren die ons beklemt. Wij zitten allen doodstil. Boeken en kranten hebben wij weggelegd. Wij kunnen niet lezen, de letters dansen ons voor de oogen. Whizzz. Whizzz. Het wordt ons thans duidelijk: het zijn de granaten die in honderdtallen over ons heen suizen. Nog brommen de motoren, terwijl zij zich verwijderen. Boeemm. Een geweldige knal, met nagolvende, doffe tonen, doet ons opschrikken. Dat was een bom, niet ver weg. Wij trachten de richting te raden. Boeemm. Dezelfde zware, logge plof. Dat was nogmaals een bom. Razend vuurt het geschut uit alle hoeken van de stad. Het gromt en fluit en raast en springt uiteen. De granaatscherven sprinkelen neer op het asfalt.

Ik tuur naar buiten in den geheim-bergenden nacht. De maan, in volle glorie, spreidt een bleek licht over de stad. De sterren pinkelen in den zwarten hemelstolp. Granaten barsten in rossen gloed of als witte lichtpunten.

Een zoeklicht zwiept met een plotselingen hoep over het uitspansel, en verdwijnt weer dadelijk, als vreesde het ontdekt te worden.

Het lawaai vermindert. Het is bijna gedaan. Neen. Het begint weer, krachtiger dan ooit. Het schijnt in cirkels rond te draaien. Telkenmale als wij meenen, dat het voor goed geëindigd is, keert het terug, als om ons te plagen en onze woorden te logenstraffen.

Wij blijven haast onbewegelijk, verroeren ons nauwelijks. Bij de eerste schoten was ons bloed koud geworden, een zekere vrees had ons bekropen. Langzamerhand zijn wij echter kalmer geworden. Wij begrijpen, dat wij volkomen machteloos zijn en ons lot niet in onze eigen handen berust. Wij zijn allen fatalisten geworden: indien het geschreven staat, dat wij moeten sterven, zullen wij sterven. Wij kunnen daar niets aan veranderen. Waarom zouden wij ons opwinden? Wij kunnen niet wegloopen. Het gevaar dreigt overal; in onze kamer, in het huis naast ons, in de woningen aan den overkant van de straat, in de andere straten van de geheele stad. Het oorverdoovend gerucht boven ons versterkt ons verlangen naar stilte in onze onmiddellijke omgeving. De minste beweging hindert ons. Het verschuiven van een stoel, het verplaatsen van een voet, een rammelende deur, dat alles prikkelt onze zenuwen. Wij willen het lawaai daar buiten geheel in onze ooren opnemen, er niets van missen, alhoewel het onze zenuwen schokt. Evenals de monnik zich kastijdt in godsdienstige extaze, willen wij ons zelf pijnigen met de knallen en de ontploffingen, die voor ons dood en verminking kunnen beteekenen.

— Het schijnt gedaan te zijn, oppert iemand voor de derde maal.

— O, zeg het niet meer, roepen de anderen eenstemmig, want dat zal ze nog eens doen terugkomen.

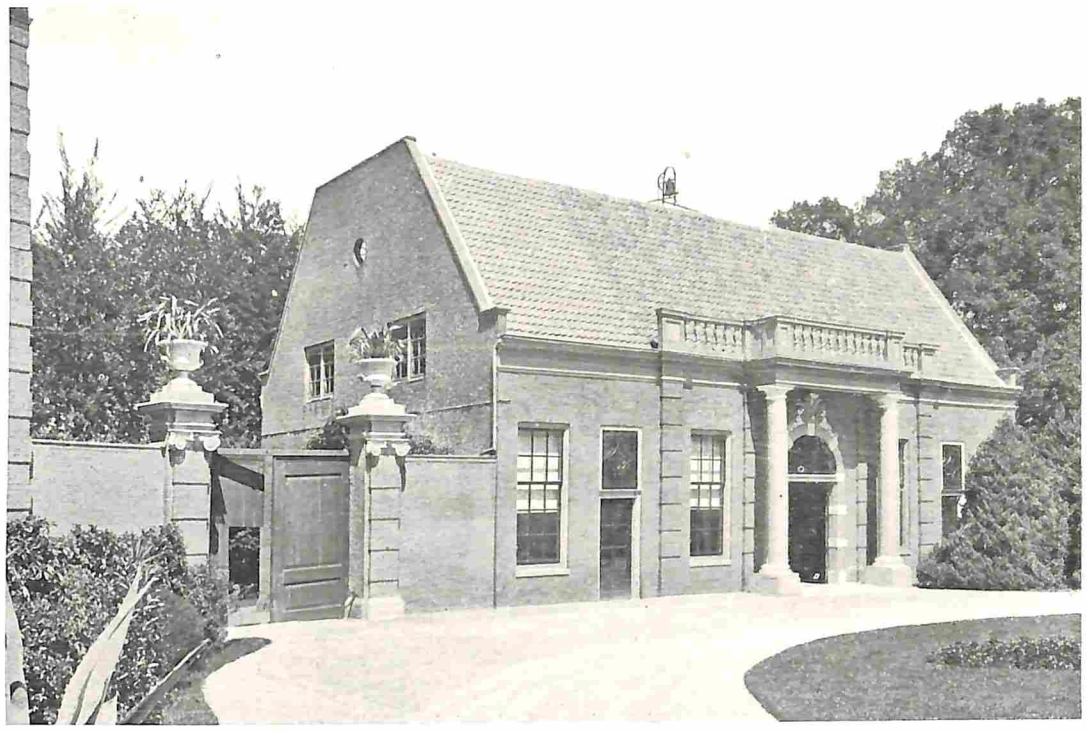

Foto C. Steenbergh.

HUIZE GROENEVELD. ORANGERIE.

Plok, plok, plok, plok. Zonder onderbreking duurt de kanonnade voort, nadert voor de vierde maal. Het droge pang, pang, van het kanon dichtbij scheurt weer langs ons heen. Het gefluit der granaten, als van grienende kinderen, vangt nogmaals aan. O, dat nare gefluit! De oude dame in haar leunstoel, vindt dát het ergste van al. Zij schrikt soms, siddert. Ik tracht haar gerust te stellen: wanneer wij de granaten over ons heen hooren suizen, beteekent zulks, dat zij van ons weggevuurd worden en ons dus geen kwaad kunnen doen. De anderen, verheugd hunne eigen ongerustheid te kunnen sussen, vallen die verklaring bij. Natuurlijk, er is geen gevaar, waarom zouden wij bang zijn? Ieder spreekt zijn woord van vertroosting; de oude dame schudt het hoofd, als twijfelde zij nog. Zij voelt wellicht dat er iets gedwongens in onze stem schuilt. Ik reik haar een glas cognac aan, dat haar opbeurt. Ik vertel haar een grapje en ze lacht opgelucht.

De hevigheid van het geschutvuur neemt eindelijk af. De ontploffingen klinken doffer en worden minder talrijk. Thans zal het wel over zijn. Op straat blijft het nog geluidloos. Een auto tuft voorbij in razende vaart. Even daarna nog een. De onderbroken stilte drukt weer op ons.

Na een kwartier gaan wij naar boven, naar de straatdeur. De stilte waait ons tegemoet. Ironisch hangt de maan te lachen. De sterren bestippelen het uitspansel. Voetstappen klepperen op het trottoir. De buren steken hun hoofd uit de deur. „Is het gedaan?" „Ik denk het wel". De tongen komen los. Ieder velot zich alléén wat zenuwachtig en niemand verraadt angst. Wij onderwerpen ons allen gelaten aan de beproeving, en gevoelen diep

Foto C. Steenbergh.

HUIZE GROENEVELD. DE RONDE KAMER.

medelijden, wanneer wij denken aan de slachtoffers, die, niet zoo gelukkig als wij, vanavond weer gevallen zijn.

Het uur kruipt traag voort. Het signaal, dat het gevaar is afgewend, werd nog niet rondgestuurd. Doch daar bereikt ons weer een gerommel van uit de verte; het boldert nader, en nu stoomt een trein over de spoorwegbrug, met alle lichten aan. Hoera! hoera! En ginds spoedt de politieagent zich voort op zijn fiets, voortdurend roepend: „All clear," „All clear". Zijn stem doet plechtig aan in den nacht en het komt ons voor alsof zij een blijde boodschap rondbrengt, die het einde van een naren droom verkondigt ....

.....

Zes avonden heeft de hemel vuur gebraakt.... en de zevende heerscht er rust. Het regent. Wij wrijven ons in de handen, gichelen in ons zelf. Het regent. Wij ontmoeten een vriend. „Wat zeg je van dat heerlijk weer, prachtig!" Hij gnuift van genoegen, terwijl de wind hem zijn paraplu uit de hand rukt. Alle sluizen daarboven storten hare wateren op ons uit. Vroeger verwenschten wij het slechte weder, het veranderlijke klimaat, dat ons plaagt met één dag zonneschijn en veertien dagen nattigheid. Thans zegenen wij de wolken die onstuimig voortdrijven. Vandaag zullen „zij" niet komen, geen quaestie van. Wij kunnen eten, lezen, schrijven, praten, zonder vrees voor luchtbezoek. Met vroolijk gemoed spring ik de trappen op naar mijn slaapkamer. Instinctmatig hef ik het gordijn op. De lichten branden in het station, natuurlijk. De regen slaat plassend neer, de wind huilt, huuu, huuu, huuu, de ramen rammelen, de boomtakken slingeren verwoed heen en weer. Hindert niet. Het weer is uitstekend, wij wenschen het niet beter.

En terwijl ik mijn hoofd op de kussens neervlei, treft mij het geratel van de voorbijrijdende treinen. Als een bedwelmende muziek ruischt het in mijn ooren en wiegt mij langzamerhand in slaap....

Londen, 4 October 1917. B. ABRAHAM.

DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT.

WANNEER men van den kant van Utrechts hoofdstad dwars door de frissche groene weiden en akkers Montfoort nadert en het zoo schilderachtig rustig, met zijn torens boven het groene geboomte uit, ziet liggen, kan men nauwelijks gelooven, dat het er in onzen Graventijd zoo geducht kon spoken.

Wel getuigen de vestinggracht, de IJselpoort en de restanten van wallen en stadsmuren nog van vroegere weerbaarheid, maar van het voornaamste, het doelwit van den strijd, het kasteel, is, jammer genoeg, niets meer over dan de voorpoort, de tegenwoordige ingang van de Tuchtschool voor meisjes.

Wel was het een fraai en sterk gebouw, het kasteel Mons fortis, dat Godefried van Rheenen, bisschop van Utrecht omstreeks 1170 midden in de vette kleilanden aan den Hollandschen IJsel liet bouwen, als bolwerk tegen de Hollandsche graven, die reeds anderhalve eeuw lang van uit Dordrecht deze streken als jachtterrein gebruikten, nu eens de protesten der bisschoppen onbeantwoord lieten en dan weer hun boden met een pak ransel of hoonende brieven naar huis deden keeren.

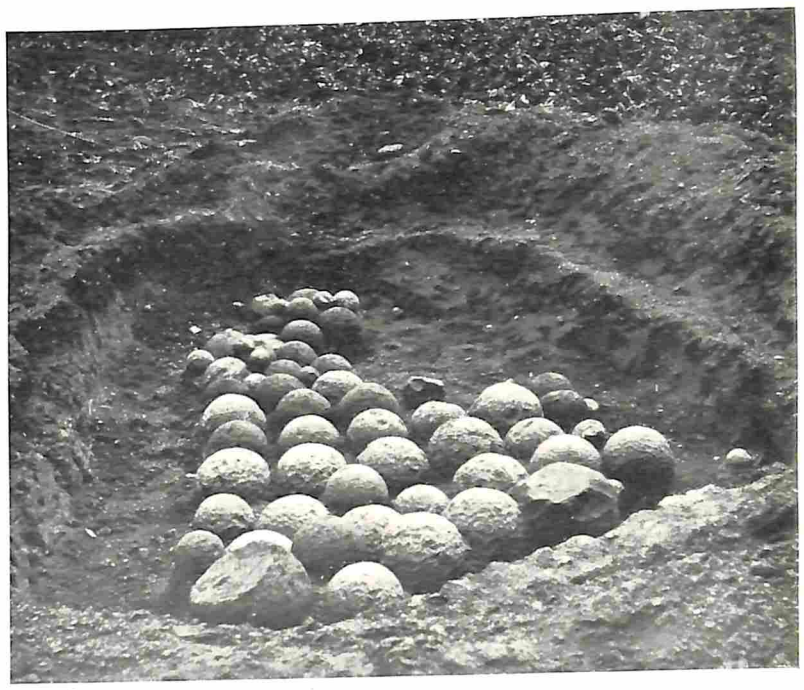

DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT, OPGEGRAVEN.

Nadat bisschop Jan van Nassau in 1288 het kasteel aan den Heer Van Woerden had geschonken, verwisselde het nog herhaaldelijk van eigenaar; vooral door de telkens wederkeerende twisten met den bisschop van Utrecht over de rechtsgrenzen en het innen der tienden, werd het kasteel de kampplaats voor het recht — van den sterkste; met het veelvuldig gevolg van de komst van een nieuwen kasteelheer.

Een en ander is echter spoediger gelezen dan gedaan, dat ondervond ook Floris V, die in 1280 het kasteel wist te veroveren na een beleg van een jaar en slechts door uitputting en uithongering van de verdedigers, die tot belooning voor hun heldhaftigheid allen op twee na werden onthoofd.

In 1353 trok Bisschop Jan IV van Arkel naar Montfoort op, om een overtreding der oude rechtskwestie; en het werd Heer Zweder en de stad, welke langzamerhand om het kasteel was ontstaan, bang te moede, daar de Bisschop veel krijgsvolk en een „uytnemendt groot ende swaar krijgsinstrument" met zich voerde, een slingerblijde, waarmede hij groote ronde steenen in de stad wierp.

De verdedigers van de stad en het kasteel betaalden met gelijke munt: zij togen aan het vervaardigen van blijden en steenbussen, van welke laatste zij er weldra 16 bezaten, en waarmede zij zware steenkogels van 100 pond gewicht schoten. Intusschen was de stad door den Bisschop gemakkelijker te treffen dan diens verspreid staande oorlogstuigen en manschappen, terwijl de honger de burgerij hevig plaagde, zoodat weldra de stad en daarna ook het kasteel zich overgaf.

Eveneens bij een volgende belegering in 1387 gedurende zestien weken, moest de Heer van Montfoort het onderspit delven en verloor zelfs zijn titel, welke door dien van „Borchgrave van Montfoort" werd vervangen. Spoedig daarna was het kasteel het middelpunt van den strijd der Hoekschen en Kabeljauwschen. Men sprak zelfs van de Montfoortsche of Hoeksche partij, zoozeer vereenigde men de partijbelangen met die van Montfoort.

We behoeven er nauwelijks bij te voegen, dat de stad en het kasteel weer herhaaldelijk werden belegerd en daarbij gebruik werd gemaakt van dezelfde ouderwetsche oorlogstuigen, die door den Burggraaf, Johan III, de ziel der Hoeksche partij, wederkeerig tegen de bisschopsstad Utrecht werden gericht.

Waar nu onlangs in den tuin van de tuchtschool een munitie-magazijn werd gevonden met 72 steenen kogels, is het niet van belang ontbloot naar aanleiding van deze vondst een en ander uit de strijdwijze van die dagen op te rakelen en hypothesen op te stellen omtrent het gebruik en de herkomst dier kogels.

Daarvoor is noodig, dat wij in de eerste plaats de vraag beantwoorden: met welk oorlogstuig werden steenen geworpen of geschoten?

Het antwoord zou kortweg kunnen luiden: met blijden zoowel als kanonnen, maar dit zou ons, staande bij het kogeldepôt te Montfoort, niet verder brengen, waarom we bij deze belegerings-werktuigen even dienen stil te staan.

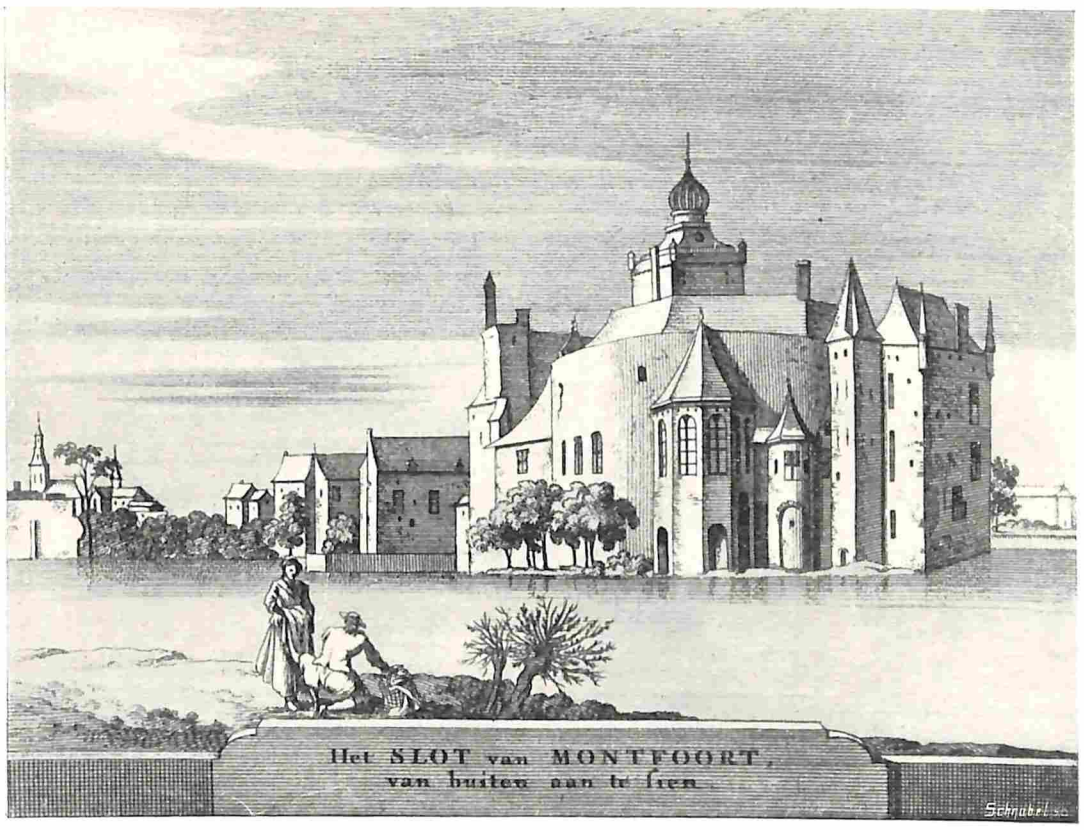

DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT.
HET KASTEEL VAN MONTFOORT IN DE ZEVENTIENDE EEUW.

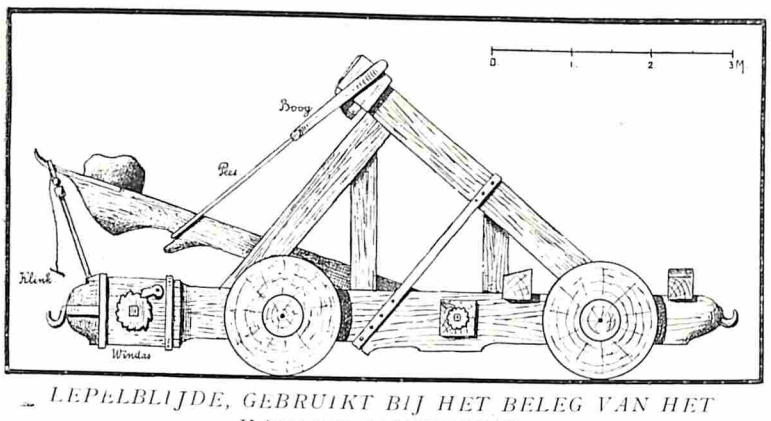

LEPELBLIJDE, GEBRUIKT BIJ HET BELEG VAN HET KASTEEL MONTFOORT.

Sinds Archimedes van Syracuse, bij een belegering dier stad omstreeks 200 jaar voor Chr., door zijn wiskundige berekeningen de steenwerptuigen tot een zoodanige trap van volmaaktheid had weten op te voeren, dat men van geschut kon spreken, bleven meer dan 1500 jaren diezelfde ballistische werktuigen *het* aanvalsmiddel, dat vooral werd gericht tegen de sterke muren, om daarin bressen te schieten.

Berustte de ballista der Romeinen, ook hier te lande gebruikt, op de wringingsveerkracht van in elkaar gedraaide en daardoor sterk gespannen peesbundels, welke bij plotselinge ontspanning hun kracht overbrachten op een balk of plank met een steen, welke laatste daardoor tot op eenige honderden passen werd weggeslingerd; — ook bij onze lepelblijde werd ditzelfde beginsel met allerlei variaties in toepassing gebracht. Het ombuigen van een veerkrachtigen balk van levend hout werd gecombineerd met het spannen van een zware boog met sterke pees, tot verhooging van de kracht, welke bij het wegslaan van de verbindingspin of -haak, vrij kwam.

Bij de ballista zoowel als bij de lepelblijde werd de terugspringende balk tegen een stootblok of matras opgevangen, terwijl het in een holte of lepel los liggende projectiel werd weggeslingerd.

Het is duidelijk, dat op deze wijze allerlei voorwerpen naar het beoogde doel werden geslingerd: groote keisteenen zoowel als brandende houtblokken, emmers met brandend hars of pek, rottende dierenlijken en ander vuil.

Onder de in Montfoort gevonden keien zijn die, welke bij het baggeren uit de voormalige kasteelgracht zijn opgehaald, stellig werpsteenen van de lepelblijde, daar zij gelegen hebben op en in de door den IJsel afgezette klei, terwijl zij als diluviale zwerfsteenen in het zand op 3 à 4 M. beneden het oppervlak, geheel onder de kleilaag zouden moeten zitten.

Immers dragen zij het karakter van echte zwerfsteenen, bijgeronde rotsblokken als het zijn van Zweedsch graniet, dat door het landijs naar hier werd vervoerd, of van zandsteenen en kwartsieten, die door Rijn en Maas hier voor honderdduizend jaar werden afgezet, toen die rivieren veel grooter transporteerend vermogen bezaten dan thans.

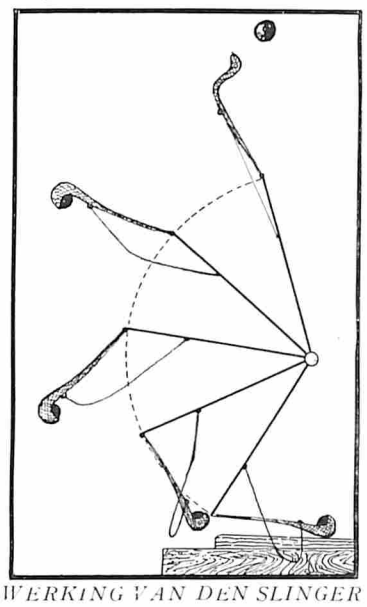

WERKING VAN DEN SLINGER VAN DE SLINGERBLIJDE.

Ook in het kogeldepôt lagen een tweetal onregelmatige granieten keien, benevens een brok zandsteen, alle drie typische zwerfsteenen, blijkbaar van uit het Gooi of de omstreken van Amersfoort hier gebracht en wellicht bij een bombardement gebruikt.

Waar van de ruim 70 gevonden steenen projectielen er meer dan 60 den kogelvorm hebben, moet het meestgebruikte werptuig wel een ander dan de lepelblijde zijn geweest, n.l. de slingerblijde, een veel grooter houten gevaarte, dat drie- à viermaal manshoogte reikte en een draaibaren hefboom bezat met langen en korten arm. Deze laatste werd zwaar belast door middel van een kist of korf met steenen, terwijl men aan den langen arm een half open zak hing met een ronden steen er in.

Door het neertakelen van den langen arm en het daarna plotseling loslaten van de takel door het wegslaan van de verbindingspin, werd, met een geweldigen zwaai van arm en kogelzak, de steen naar het beoogde doel geslingerd.

Opdat deze gemakkelijk uit den kogelzak zou vliegen, werd de laatste door een verstelbaar touw op de vereischte hoogte vastgehouden, terwijl voor hetzelfde doel de zak uit leeren reepen of gladde hennepzeelen werd gevlochten en de steen was rondgekapt. Voor een juiste richting moest deze laatste niet al te glad zijn, daar hij anders bij het afschieten, in den driekwart slag beschrijvenden kogelzak een draaiende beweging zou krijgen, welke van invloed kon zijn op de richting bij het verlaten van den zak.

Toetsen we nu aan deze wetenschap de kogelvondst te Montfoort, dan blijkt ons, dat 29 stuks voor de slingerblijde in aanmerking komen, n.l. 17 groote met een middellijn variëerende tusschen 20 en 32 c.M. en 12 kleinere met een diameter van 12 tot 15 c.M.

De groote bestaan uit Belgische kolenkalksteen, die we in ons diluvium meermalen aantreffen, van binnen zwart ziende als onze z.g. zwartmarmeren schoorsteenmantels, van buiten echter door verweering gelijkende op grijze klei. De gelijkmatigheid der werpkogels, wat de grondstof betreft, zou doen vermoeden, dat zij van één reusachtigen zwerfsteen afkomstig zijn, hoewel een tweetal ervan nog een andere kalksteenlaag verraadt. Een heftig opbruisen in zoutzuur doet ons de kalksubstantie herkennen.

De groep van 12 kleinere kogels zijn van witte en bruine zandsteen bekapt en blijkbaar afkomstig van twee zwerfsteenen van zuidelijken oorsprong, daar de witte kogels een even groote gelijkenis in de grondstof vertoonen als de bruine, welke laatste door ijzerrijkdom sterk werd geoxydeerd.

Dat zij voor kanonskogels niet geschikt zijn, blijkt uit den vorm, die bij verscheidene niet zuiver rond is, maar vooral uit de ongelijkheid in afmeting, waardoor nauwelijks twee in dezelfde opening zouden passen.

Wel opvallend is het voorkomen van twee in afmeting zoo uiteenloopende groepen: bedenken we echter, dat de groote kogels ten doel hadden de muren te vernielen en daarin bressen te schieten, om er door te kunnen kruipen bij een stormaanval: en dat de kleine uit lichtere slingerblijden werden gedoeld op torentjes, zichtbaar verdedigingsgeschut op de tinnen van het kasteel en dergelijke, dan wordt het verschil in grootte ons duidelijk.

Verbaast het ons bij het aanschouwen der grootste soort, dat men daarmede kon werpen, we dienen evenwel te bedenken, dat de schietafstand slechts eenige tientallen, hoogstens enkele honderden meters bedroeg, en de snelheid, en dientengevolge de trefkracht niet evenredig was met het gewicht, dat van de grootste dezer gevonden kogels ongeveer 100 pond bedraagt.

Intusschen beschoot Bisschop Jan Montfoort in 1353 met steenen, die „wel 1300 pond wogen". De oude kroniek meldt niet, waar ze gewogen zijn of gemeten, maar schrijver dezes houdt deze mededeeling voor de taxatie van een opgewonden krullejongen, daar bij het s. g. van graniet, dat 2.65 bedraagt, zulk een steen een kwart kub. meter of 2½ H.L. inhoud zou hebben.

In den tuin van het kasteel zijn wel een paar granietkeien te voorschijn gekomen van ongeveer 300 pond, maar dit zijn verreweg de grootste en wel moet het een geweldig sterke lepelblijde zijn geweest, waarmede deze zijn geworpen!

Kogels van dit gewicht komen in de verste verte niet voor; trouwens, de lange arm van de slingerblijde zou zulk een draagkracht op het einde niet kunnen verduren, niettegenstaande hij met touw omwoeld en met ijzeren banden was beslagen. Een gewicht van 150 à 200 pond zal wel het maximum zijn geweest, dat ooit werd bereikt met een slingerblijde-kogel; gewoonlijk vindt men slechts kogels, die een gewicht van 75 pond en een middellijn van 30 c.M. niet te boven gaan.

Maar keeren we tot ons kogelmagazijn terug, waarin we, behalve de blijdekogels, ook nog werkelijke kanonkogels vinden, een stel van 9 stuks mooi ronde, goed afgewerkte steenen bollen van 20 c.M. middellijn, die alle passen in dezelfde opening en stellig niet zonder veel moeite juist op die grootte zijn gekapt en geschuurd.

Zij bestaan uit een bruine, sterk geoxydeerde zandsteensoort, die blijkbaar vroeger grooter samenhang bezat, gelijkmatig van korrel is en vermoedelijk rood of geel van kleur is geweest.

Daarnaast komen nog 11 kanonkogels voor van 24 c.M. middellijn, waarvan 7 bestaan uit witte zandsteen en 4 uit Drachenfelstrachiet, blijkens de mooie sanidienkristallen, welke overal aan de oppervlakte zichtbaar zijn.

Deze 20 kogels zijn geschoten uit kanonnen, die zeer eenvoudig

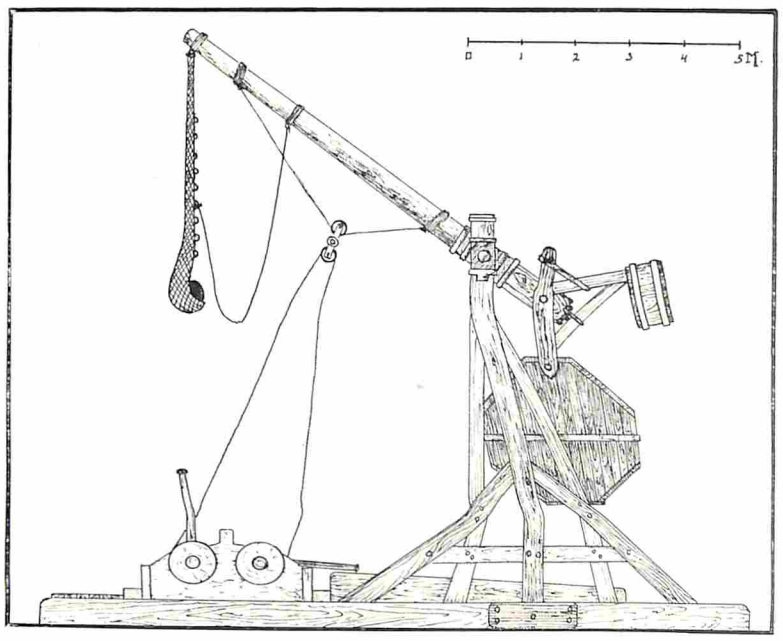

SLINGERBLIJDE, GEBRUIKT VOOR MONTFOORT.

DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT.

van constructie waren en aanvankelijk slechts bestonden uit eenige aaneengewelde smeedijzeren staven, die door ijzeren ringen werden bijeengehouden Kort na de uitvinding van het buskruit, die we in het jaar 1330 op Berthold Schwartz's rekening stellen, werden handvuurwapenen in ons land gebruikt en al spoedig ook, vermoedelijk al in 1350, de wijdmondige korte bombarden, die, met een partij kruit geladen, in staat waren steenen kogels weg te schieten en daarmede houten poortdeuren en andere voorwerpen van geringen weerstand te vernielen.

Doordien afkoelers ontbraken, kon het licht ontplofbare kruit niet dadelijk na het schieten weer in de nog heete bombarde worden gebracht, weshalve men slechts tien schoten per dag kon afgeven.

Bij het beroemde beleg in 1353 werden door de stadssmeden 16 groote „steenbussen" vervaardigd, waarvan de kleinste nog steenkogels op de bisschoppelijke troepen afschoot van 100 pond zwaarte. Die in het Museum te Montfoort, een fraai rond en goed afgewerkt exemplaar, weegt 86 K.G. en meet 40 c.M. diameter en zal waarschijnlijk wel uit een bombarde zijn geschoten, daar de blijdekogels niet zoo zuiver mochten worden afgewerkt.

Begrijpelijkerwijze namen de kanonnen bij de belegeringen een bescheiden plaats in, temeer daar voor het bresleggen der muren hun vermogen in de meeste gevallen ontoereikend was.

Bij het invoeren van de gegoten bronzen kanonnen van kleiner kaliber omstreeds 1450 en het gebruik van ijzeren projectielen in de laatste helft dier eeuw, werden de blijden hoe langer hoe zeldzamer, al bleven de korte kanonnen voor boogschoten zich nog lang als z. g. steenmortieren handhaven, omdat hiermede door verbeterde affuitconstructie nog altijd een betrekkelijk groot effect bij het beschieten der muren en torens kon worden verkregen.

Na de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten brak er een vrij rustige tijd aan voor Montfoort en het kasteel, dat in het rampjaar 1672 door de Franschen met buskruit werd opgeblazen, bleef bijna een eeuw lang als ruïne liggen, tot een schoonheidlievende burgervader van Montfoort in 1759 de puinhoopen wat liet opruimen en op het vrijgekomen deel van het kasteelterrein een mooien tuin deed aanleggen, welke door een boomgaard werd vervangen, nadat in 1859 alle overblijfselen van het kasteel door de Prov. Staten aan de gemeente werden verkocht.

Gelukkig verving deze toen slechts een deel der oude gebouwen op den Voorhof, en liet den achtkanten hoektoren en het poortgebouw in den oorspronkelijken toestand.

Tot besluit wijzen we nog op enkele schijnbare kleinigheden ten aanzien van de kogelvondst, welke toch bij de waardebepaling niet over het hoofd mogen worden gezien.

Zoo vestig ik eerst de aandacht op de keien, waaraan de bewerking is gestaakt en welke vooral op de foto van het kogeldepôt rechts onderaan en op den achtergrond zijn te herkennen. Daar zij ons de wijze van ontstaan aan de hand doen, n.l. het vormen van een onregelmatige kubus, waarvan door het afkappen van de hoeken een 14-vlak, enz. wordt gevormd, tot eindelijk de kogelvorm is benaderd, hebben zij voor de geschiedenis groote waarde, temeer omdat de genesis van den steenkogel zoo weinigen bekend is.

Dan drage men zorg voor de 14 kleine witte zandsteenkogels, die met een afmeting van 7—10 c.M. middellijn, met recht handkogels zijn en eertijds dan ook met succes van de muren op de bestormende vijanden werden geworpen. Onder dit licht hanteerbaar aardige speelgoed bevindt er zich nog een van Drachenfelstrachiet, vermoedelijk uit een brok afval van de groote keien gemaakt, wat pleit voor de vervaardiging uit één grooten zwerfsteen, hier ter plaatse.

Ten derde wijs ik op de drie kogels welke een ingekapt kruis dragen, vermoedelijk een teeken van wijding door den Bisschop. Een feit is het, dat, evenals bij het aflaten van een stoomschip door een bekend persoon het verbindingstouw wordt doorgekapt, op belangrijke momenten tijdens een beleg de klink der blijde soms werd weggeslagen door den aanvoerder in hoogst eigen persoon en dat ter herinnering aan dit feit de kogel vaak van een inscriptie werd voorzien. Zouden hieromtrent nadere mededeelingen zijn te vinden, dan zou blijken, dat we hier vermoedelijk met Bisschoppelijke blijde-kogels hebben te doen. Dat de primitief ingehakte kruisen gildemeesterteekens zouden zijn, is niet in overeenstemming met de zuivere bewerking der kogels; veeleer verraden zij een haastige gelegenheidsbewerking door ongeoefende gezellenhanden.

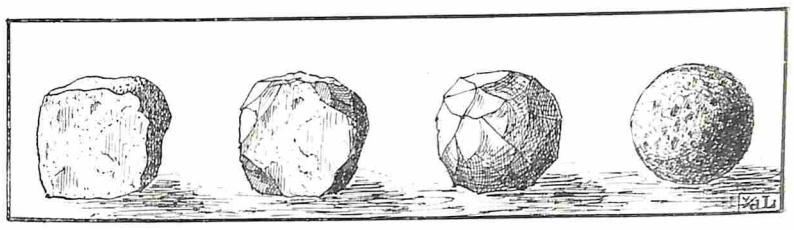

HET ONTSTAAN VAN DEN STEENEN KOGEL.

Ook kunnen deze enkele centimeters groote kruisen niet in verband staan met de versterking der kogels door ijzeren banden, die soms in een ingekapte kruisvormige groeve om den geheelen kogel werden bevestigd.

Hoe het ook zij, het gevonden kogeldepôt moet in elk geval niet als een magazijn van eigen kogels van den burchtheer worden beschouwd, maar veeleer als een verzameling, die bijeen is gebracht in den voorhof, naast de tegenwoordige Poort, tengevolge van de opruiming der puinhoopen in 1759, waarbij het staande muurwerk der ruïne als achtergrond van den fraaien tuin dienst moest doen.

Ook moet nog plaats worden gelaten voor de veronderstelling, dat bij den verkoop van het muurwerk en het puin, in 1859, de kogels als onverkoopbare waar bleven liggen en later door een tuinman onder den grond werden gestopt om de vrijkomende plek te kunnen bebouwen.

Hoe het ook zij, het zou in elk geval aanbeveling verdienen, deze mooie collectie van meer dan 70 steenen projectielen, welke ongetwijfeld ter plaatse zal worden vermeerderd met exemplaren die nog in de grachten liggen, voorloopig bijeen te houden, opdat meer gegevens de reconstructie van de geschiedenis van den steenkogel helpen voltooien. P. VAN DER LIJN.

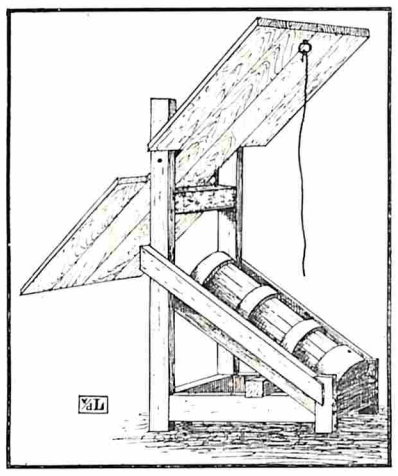

STEENBUS GEBRUIKT TE MONTFOORT.

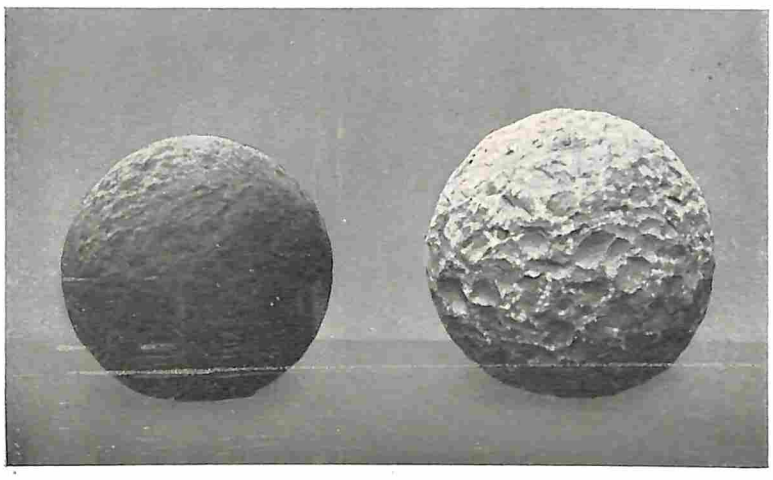

KANONSKOGEL NAAST BLIJDEKOGEL.
DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT.

UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN.

DE SCHAAPSHOND.

De verhouding tusschen mensch en hond is in onze dagen van arbeidsvereenvoudiging veelal van huiselijken en vriendschappelijken aard. De hond als beweegkracht voor een voertuig of in een tredmolen kon zijn plaats grootendeels afstaan aan nieuwere motoren, terwijl het jachtbedrijf afneemt naarmate de cultuur van woeste gronden voortschrijdt. Oorspronkelijk was de hond het eerste dier, dat in de cultuur een plaats innam. Oude Transvaalsche boeren plachten, om te geraken tot de overweging, dat de Boschjesman ook een mensch was, te vragen: Houdt die Boesman honde? Ja! Dan is die Boesman een mensch! Inderdaad, het woord van Cuvier noemde terecht de verbintenis van den oermensch met den hond de meest voor de hand liggende, doch ook meest volmaakte en doelmatige verovering van den mensch op de hem omringende natuur gemaakt. Als we teruggaan tot de resten uit het Neolitische tijdperk, vinden we de overblijfsels van mensch en hond bijeenliggen, medgezellen bij het leven en te zamen begraven, bijeen zooals elk hunner levensdagen ze heeft gezien, toen ze als jagersgezellen met slimheid, vlugheid, reukzin en uithoudingsvermogen elkanders werk aanvulden en volmaakten.

Geen bedrijf, waarin zich de hond in die samenwerkende verbintenis zoo heeft gehandhaafd, dan als helper en metgezel van den schaapherder, al is ook daarin, evenals voor de jacht, het fokken der voor bepaalden arbeid meest geschikte soorten aan de beperking tot enkele hondenrassen gebonden. We willen hier even de aandacht erop vestigen dat, waar de gezichtszin der honden in 't algemeen veel zwakker ontwikkeld is dan bij den mensch, terwijl juist alles bij de honden op hun voortreffelijken reukzin aankomt, juist de hazewindhonden en de herdershonden vooral over een goed gezicht in de eerste plaats beschikken, iets wat deze soorten tot hun bizondere werkzaamheden bij de jacht en voor den schaapherder zoo geschikt maakt. We hebben daarom wel eens getwijfeld of de Duitsche en Hollandsche herders wel de voorkeur verdienen, die politiemannen deze soort schijnen te gunnen.

Een voorname aanleiding om te geraken tot de bijna aan het wonderbaarlijke grenzende prestaties van een goeden herdershond is ook gelegen in den dagelijkschen omgang met eenzelfden leermeester, de onafgebroken opleiding, welke zich over een

betrekkelijk gering aantal opgaven uitstrekt en daardoor zulke volmaakte geschooldheid opleveren kan. De stem van den meester, de buiging van dat stemgeluid en de herhaling eener zelfde woordengroep dringen zoozeer door in den geest van den hond, dat telkens bepaalde associaties te voorschijn treden in de dierenziel, welke hem aandrijven tot eenzelfde instinctmatige handeling. Een heel sterk voorbeeld is ons bekend van iemand die, hardop lezend uit een boek, zonder eenigen klemtoon er tusschen voegde: „Ik heb twee luie nietsnutters van honden, die bij het vuur te slapen liggen en de schapen in mijn tuin alles overhoop laten halen"! Dadelijk, en bij herhaling der proef daarna, vlogen beide honden op uit hun zoete rust en snelden naar den tuin, om gemelijk terug te keeren, bemerkend dat ze voor den mal gehouden werden. Er is iets gekunstelds in dergelijke proefnemingen, doch ze bewijzen, dat de honden wel degelijk aandacht hebben voor wat om hun heen gesproken wordt en dat dit, wanneer het slechts binnen hun gedachtensfeer val en kan, wel degelijk begrippen wekt. Bovendien, een geoefend hondenoor onderscheidt de klanken zeer fijn; hoe zou het anders mogelijk zijn om een hond het kunstje te leeren enkel een lekkernij te mogen opeten bij het klinken van „paid for!" als daaromheen bijna gelijkluidende woorden als: played for, prayed for en paved for worden uitgesproken?

Het is ons op de Veluwe meermalen opgevallen hoe een goede schaapshond een enkel woord, een in bepaalde richting geworpen aardkluit, een bedoeling haast van den scheper begrijpt om de kudde of een deel daarvan te brengen waarheen die ze wenscht. Wat een tactiek geeft zulk een hond te zien, om de verstrooide schapen in een wijden boog omvattend bijeen te dringen en ze op te stuwen in een bepaalde richting, daarbij blijk gevend elk schaap met zijn eigenaardige trekken te kennen! Men moet het overleg eens gadeslaan, waarmede een hond op het eenvoudige bevel „huis-toe!" een verstrooid grazende kudde bijeendrijft en die dwingt in de goede richting, tot heel de troep ordelijk zich op den thuisweg bevindt.

Onbegrijpelijk is hoe een hond elk dier uit den troep kent. Het gebeurt meermalen, dat schaapherders, om een gemeenschappelijk koffievuurtje gelegerd, hun kudden samen laten grazen, doch het kost een goeden hond geen moeite, om bij het scheiden tot het laatste schaap toe bij de eigen kudde samen te brengen; 't is of hij het aantal benoemen kan en niet rust, zoolang er nog één aan ontbreken mocht, om ook dat op te sporen en bij de overigen te brengen. Zoo kan een schaapshond een bepaald door zijn herder aangewezen schaap tot hem leiden en het is voorgekomen, dat een schapendief op die wijze door zijn hond des nachts uit andere kudden overdag aangewezen schapen tot zich brengen liet.

In de Schotsche Hooglanden zijn de collies de getrouwen, welke op dit moeilijker begaanbare terrein den herder onschatbare diensten bewijzen. Stel u voor dat, zooals James Hogg, de dichter-schaapherder vertelde, daar midden in een donkeren nacht een opgehokten troep van zevenhonderd lammeren door hun opsluiting breken en in eenige troepen zich over het heuvelland vluchtend verstrooien.

Sirrah, zijn trouwe schaapshond, verdween in het nachtdonker, op zoek naar de verdoolden. Hogg en een helper deden al wat zij konden om iets van den lammerentroep te redden, doch bij het aanbreken van den dag zwierven zij nog troosteloos om, zonder iets te hebben gevonden. Verbeeld u hun verbazing, toen zij in een diep ravijn tal van lammeren ontdekten, terwijl Sirrah den ingang tot de delling beheerschend op wacht stond en heel den troep, waaraan geen enkel lam bleek te ontbreken, daar bijeen had weten te voeren, na ze verzameld te hebben, op voor menschelijk verstand geheel onbegrijpelijke wijze.

Een oude Fransche schrijver zegt: „Wie een hond heeft kan een stok ontberen", — doch doet deze vergelijking met een dom, dood ding den hond geen onrecht?

G. DE GRAAF.

ONTVANGEN BOEKEN.

Het Moderne Landhuis in Nederland, door J. H. W. Leliman en K. Sluyterman. Tweede gewijzigde en vermeerderde druk. Met 500 afbeeldingen. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1917.

Dat zoo spoedig van dit boekwerk een tweede druk noodig bleek, is wel een bewijs van een verheugende herleving der belangstelling in het landhuis. Uit dit boek blijkt op vele bladzijden, dat onze moderne landhuizen, die, hoezeer vaak door buitenlandsche voorbeelden geïnspireerd, toch meestal iets eigens vertoonen, over 't algemeen een krachtig getuigenis afleggen van het talent onzer hedendaagsche architecten.

DE STEENEN KOGELS VAN MONTFOORT.
WAT OVER IS VAN HET KASTEEL: DE VOORPOORT, THANS DE INGANG VAN DE TUCHTSCHOOL VOOR MEISJES.

JACK DE ZANGER.

(Vervolg van bladz. 567.)

„Ik wist wel, dat het iets beteekende," zeide Mary. „Het was op den dag, dat jij ontdekte wat hij gedaan had, dat ik mijn waarschuwing kreeg. Ik ben blij dat we gekomen zijn. Misschien kunnen we je helpen".... ze keek hem vragend aan.... „als je ons wilt laten blijven."

„Zoo lang als je wilt," zei Jack. „Ik voor mij geloof, dat we allemaal met een paar dagen teruggaan. Ondertusschen kan Davy met de paarden helpen. We hebben volk te kort."

„Kunnen we hier niet met ons tweeën kampeeren?" vroeg Mary snel.

Jack schudde het hoofd. „Dat zou zonderling lijken," zei hij. „Je doet beter morgenochtend het kamp binnen te rijden, alsof je pas aankomt."

Een poosje later stuurde Mary hem naar huis. Het vuur was aan het uitgaan en de boomen begonnen te verrijzen uit de graven der duisternis bij de aanraking van den spookachtigen tooverstaf van den dageraad. De gezichten van de jongelieden leken elkaar in hun bleekheid zonderling toe, als dingen die van gisteren bij vergissing overgelaten waren. Jack bleef een beetje links dralen. „Zeg," zeide hij eindelijk, „ik heb jullie nog niet bedankt dat je gekomen bent. Waarom ik dat niet gedaan heb, weet ik eigenlijk niet, maar je weet wel wat ik bedoel."

Zuster en broer zagen er bijzonder weinig op hun gemak uit. „Er valt niets te danken," mompelde Mary. „Het spreekt van zelf, dat we hierheen kwamen. Daarvoor kreeg ik de waarschuwing toch."

Zij gaven elkaar de hand. Mary's hand bleef een oogenblik passief en koud in die van Jack rusten. Doch later legde zij zich ter ruste met haar hand onder haar wang, omdat die hand de zijne had aangeraakt.

* * *

Het vaste kamp, dat Sir Bryson genadiglijk het Trangmar Kamp had laten doopen, was met aanzienlijk veel meer zorg ingericht dan hun stopplaatsen van iederen avond. De hoofdtent, met haar drie zijvleugels, was aan het tenteinde van de open plaats, tegenover de rivier opgeslagen. Aan den voorkant was een stuk zeildoek gespannen dat als veranda dienst moest doen. Rechts van de open plaats was Humpy Jull's kook-installatie onder een tweede zonnetent, met Humpy's en Jack's tent daarachter. Aan de andere zijde van het carré was Jean Paul's kleine tent, en het havelooze bruine zeil, dat tot schuilplaats der Indianen diende. Het kamp was volgens alle regelen der kunst gedraineerd en omgraven, en er geheel omheen was een touw op peppelpalen gespannen, om de ronddwalende paarden te verhinderen rondom de tenten te neuzen in hun voortdurend zoeken naar zout.

Den volgenden morgen na het ontbijt vaardigde Sir Bryson een bevel uit, dat Jack bij hem moest komen. Toen Jack kwam, zaten Miss Linda en Mevrouw Worsley onder de zonnetent, elk druk bezig met haar borduurwerk. Jack, die dien morgen in de rivier was wezen zwemmen, zag er zoo frisch uit als een hoentje. Toen hij naar binnen ging, glimlachte Linda tegen hem op zulk een vrijmoedige manier, dat het hem geheel in de war bracht. Ja, als ze nu alles op die manier wou verklappen, zoodat iedereen het merkte! Doch Mevrouw Worsly gaf geen teeken dat zij iets buitengewoons had opgemerkt. Het bleek, dat Sir Bryson een tochtje de rivier op wilde maken. Hij informeerde naar een boot, en Jack bood hem zijn eigen kano aan, die hij hier op zijn reis de rivier af had verborgen. Sir Bryson was bijzonder weinig gerust op de sterke stroming der rivier, doch Jack verzekerde hem, dat de Indianen gewoon waren er tegen op te roeien.

Sir Bryson hulde zijn tochtje in een waas van geheimzinnigheid en verklaarde ronduit, dat hij niet van plan was Jack mee te nemen. Jack, die slim genoeg was om zijn doel te gissen, verlangde er ook geenszins naar er in betrokken te worden. Hij onderdrukte een glimlach, en bleef beleefd. Hij had ontdekt, dat het veel vermakelijker was aan het air van deftigheid van den gouverneur toe te geven, dan er tegen in te gaan.

Later zou hij het tooneel nog eens naspelen bij het vuur, zeker van een aandachtig gehoor in den persoon van Humpy Jull.

Er werd bepaald, dat Sir Bryson binnen een uur zou vertrekken, en dat het gezelschap voedsel zou meenemen voor een tocht van een dag.

Toen Jack de tent uitkwam, stond Linda op en kwam hem tegemoet. „We kunnen nu den heelen dag bij elkaar zijn," zeide zij zacht.

Jack wist niet goed wat te doen. Zulk een openhartige bekentenis deed zijn vuur wel wat bekoelen. Hij keek van terzij naar Mevrouw Worsley om te zien of zij het gehoord had, en zijn gelaat nam een strakken plooi aan. Op dit oogenblik kwam er een afleiding door het geluid van paarden getrappel op den weg.

Zij keken om de tent heen en zagen Mary en Davy het hellinkje afdraven, dat eindigde bij het kamp, gevolgd door twee pakponies. Linda had Mary nog nooit tevoren gezien. Haar oogen werden grooter bij het zien van dit meisje, dat nog wel knap was, en dat het kamp kwam binnenrijden, en haar oogen zochten snel die van Jack. Bij wat zij zich verbeeldde op Jack's gelaat te lezen nam haar gelaat een uitdrukking aan, die haar alles behalve mooi maakte.

Door het geluid aangetrokken, kwam Sir Bryson uit zijn tent. „Wie zijn dit?" vroeg hij aan Jack.

„De zoon en de dochter van den factor van Fort Cheever," antwoordde Jack.

„'n Heel knap meisje," zeide hij nederbuigend. „Breng ze als je blieft hier, opdat ik ze welkom kan heeten," vervolgde hij, terwijl hij weder in de tent ging. Jack sprong over de wering, en de drie jongelui schudden elkaar wederom met een blijden glimlach de hand. Jack vergat, dat hij, om hun kleine comedie vol te houden, verbaasder had moeten kijken toen hij hen zag. Linda keek toe met steeds donkerder wordende blikken. Jack leidde de paarden de open ruimte over naar de plaats naast zijn eigen tent, waar zij ontpakt, ontzadeld en losgelaten werden. Toen kwam hij met Mary en Davy terug. Linda was niet langer te zien.

In de tent verwelkomde Sir Bryson hen met de nederbuigendheid van een vorst. „Heel aangenaam jullie te zien," zeide hij. „Welken kant gaan jullie uit?"

In tegenwoordigheid van den grooten man geraakte Davy's volwassenheid leelijk in de knel, doch als de man van het gezelschap zeide hij, kleurende: „We zijn op weg naar huis. Mijn zuster heeft aan het Zwanenmeer een paar zieke Indianen opgepast."

Sir Bryson wist natuurlijk niet dat het Trangmar Kamp niet aan den weg lag van het Zwanenmeer naar Fort Cheever. „Ah zoo!" zeide hij, „dat is bijzonder nobel van haar. Jullie blijft zeker wel een paar dagen hier, voor je verder gaat."

„Als ik hier een handje kan helpen," zei Davy. „Jack de Zanger zei dat u volk te kort kwam."

„Uitstekend! uitstekend!" zeide Sir Bryson.

Jack ging naar de tentopening, en Davy en Mary volgden hem dadelijk. Sir Bryson scharrelde druk tusschen zijn papieren en keek ontstemd. Gewichtig bij alles wat bij zijn officieele positie behoorde, hield hij er van, bezoekers uit zijne tegenwoordigheid te ontslaan. Als ze dus heengingen voordat zij heengezonden werden, voelde hij zich ontstemd en te kort gedaan.

Buiten hadden Sidney Vassall en Baldwin Ferrie zich bij de beide dames gevoegd: Linda lag kwijnend achterover in haar dekstoel, met haar voeten gekruist. Ze was bleek en deed erg grootedamesachtig. Ieder behalve Jack zou geweten hebben dat er zwaar weer op komst was.

„Stel uw vrienden eens voor," zeide zij op luiden toon.

Jack was zich enkel bewust van een onaangenaam gevoel. Hij werd neergedrukt door een gevoel van schuld, waartegen hij in opstand kwam. De lucht leek wel geladen met electriciteit, die op het punt stond zich te ontladen op iemands hoofd. Hij zag er erg stijf en jongensachtig uit toen hij aller namen opsomde. „Miss Cranston, Davy Cranston; Miss Trangmar, Mevrouw Worsley, Kapitein Vassall, meneer Ferrie!"

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

VOOR ANKER BIJ MARKEN.